

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ / INSTITUTE OF HISTORICAL RESEARCH
ΕΘΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΡΕΥΝΩΝ / NATIONAL HELLENIC RESEARCH FOUNDATION

ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ
INTERNATIONAL DIGITAL CONFERENCE

Εθνικά Κινήματα και Φιλελληνισμός
Nationalist Movements and Philhellenism

4-6.2.2021

Περιλήψεις
Book of Abstracts

Μνήμη Λουκίας Δρούλια (1931-2019)
In Memoriam - Loukia Droulia (1931-2019)

Επιστημονική Επιτροπή / Scientific Committee

Άντα Διάλλα / Ada Dialla

Κώστας Λάππας / Kostas Lappas

Χρήστος Λούκος / Christos Loukos

Σοφία Ματθαίου / Sophia Matthaiou

Βασίλης Παναγιωτόπουλος / Vassilis Panagiotopoulos

Αλεξάνδρα Σφοίνη / Alexandra Sfoini

Μαρία Χριστίνα Χατζηιωάννου / Maria Christina Chatziioannou

Επιστημονική Γραμματεία και Οργάνωση /

Scientific Secretariat & Administration

Χρήστος Χρυσανθόπουλος / Christos Chrysanthopoulos

Το Διεθνές Συνέδριο «Εθνικά Κινήματα και Φιλελληνισμός» υλοποιείται με την υποστήριξη της «**Πρωτοβουλίας 1821-2021**» / The International Conference “Nationalist Movements and Philhellenism” supported by the “**Bicentennial Initiative 1821-2021**”.

© 2021, ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ/ INSTITUTE OF HISTORICAL RESEARCH
ΕΘΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΡΕΥΝΩΝ / NATIONAL HELLENIC RESEARCH FOUNDATION
Βασ. Κωνσταντίνου 48, 116 35, Αθήνα / 48 Vassileos Constantinou Ave., 116 35 Athens
T. (+30) 210 7273554
F. (+30) 210 7273629
E. iie@cie.gr

Εισαγωγικό σημείωμα / Introduction	6
---	---

**Η Ελληνική Επανάσταση με εικόνα και συναίσθημα /
The Greek Revolution with image and emotion**

Εικόνα έγκαιρη ή έγκυρη; Η σημασία της προσωπογραφίας των Ελλήνων αγωνιστών για το ευρωπαϊκό κοινό / A faithful or a timely image? The importance of the Greek heroes' portraits for the European public

Ευγενία Δρακοπούλου / Eugenia Drakoroulou	7
--	---

Η κινούμενη άμμος του φιλελληνισμού και οι πρώτες αγγλικές προσωπογραφίες του Βύρωνα: Από τον «εξωφρενικό φιλελευθερισμό» στη «δικαιολογία» της ελευθερίας / The shifting sands of philhellenism and the first English portraits of Byron: From "Preposterous Liberalism" to the "pretext" of freedom

Άρης Σαραφιάνης / Aris Sarafianos	7
--	---

Βλέμματα φιλελλήνων καλλιτεχνών διαμεσολαβημένα από την ιδεολογία και την αισθητική / Philhellenic artists' Images of Greece through the filter of ideology and aesthetics

Αφροδίτη Κούρια / Aphrodite Kouria	8
---	---

Φιλελληνισμός και «Ελληνική Αναβίωση»: Αρχαιολατρία και εθνικά ιδεώδη στη μνημειακή τέχνη του Νεοκλασικισμού / Philhellenism and the "Greek Revival": Antiquarianism and national ideals in the monumental art of Neoclassicism

Θοδωής Κουτσογιάννης / Thodoris Koutsogiannis	10
--	----

Η μουσική έκφραση ενός άγνωστου «κρυπτο-φιλελληνισμού»: Ευρωπαϊκά οπερατικά έργα κατά την περίοδο της Ελληνικής Επανάστασης (1821-1827) / The musical expression of an unknown "crypto-philhellenism": European operatic works during the period of the Greek Revolution (1821-1827)

Ιωάννης Πλεμμένος / John Plemmenos	11
---	----

**Η γείτων και η μακρινή χώρα της Ελλάδας /
Greece's neighbouring and distant country**

Φιλελληνισμός πριν τον Φιλελληνισμό. Το όραμα της μόρφωσης, της παιδείας και η ωρίμανση της ιδέας του έθνους μέσα από τα συγγράμματα των Ελλήνων φοιτητών στο Πανεπιστήμιο της Πάδοβας (17ος-18ος αι.) / Philhellenism before philhellenism. The vision of education and the maturity of the idea of the nation through the writings works of Greek students at the University of Padua (17th - 18th century)

Francesco Scalora	13
--------------------------------	----

Η απαρχή του φιλελληνικού κινήματος στην Ιταλία. Ζητήματα περιοδολόγησης, στόχοι και προσδοκίες / The beginning of the philhellenic movement in Italy. Periodization, goals and expectations

Χρήστος Μπιντούδης / Christos Bintoudis	13
--	----

The Italian national discourse and the Greek Revolution. Politics, literature, art (1821-1847) / Ο ιταλικός εθνικός λόγος και η Ελληνική Επανάσταση. Πολιτική, λογοτεχνία, τέχνη (1821-1847)

Antonio D'Alessandri	14
-----------------------------------	----

Gender and war. Literary outlooks on women implicated in the Greek Revolution / Φύλο και πόλεμος: Λογοτεχνικές θεάσεις γυναικών που ενεπλάκησαν στην Ελληνική Επανάσταση

Ewa Janion	15
-------------------------	----

<i>What independence for Greece? Abbé de Pradt's point of view / Ποια ανεξαρτησία για την Ελλάδα; Η άποψη του αββά de Pradt</i>	
Denys Barau	15
<i>National and universal significance of the Greek uprising 1821 - from the perspective of Polish romantic philhellenes / Η εθνική και η οικουμενική σημασία του ελληνικού ξεσηκωμού του 1821 από την οπτική των Πολωνών ρομαντικών φιλελλήνων</i>	
Maria Kalinowska	16
Φιλελεύθεροι και διπλωμάτες στον αγώνα της ελληνικής ανεξαρτησίας / Liberals and diplomats in the struggle for Greek independence	
<i>Εταιρισμός και φιλελευθερισμός την Εποχή των Επανάστασεων / Contested liberalisms and voluntary associations in the Age of Revolutions</i>	
Γιάννα Τζουρμανά / Yanna Tzourmana	17
<i>Ποιο ήταν το «επαναστατικότερο» επίτευγμα της Ελληνικής Επανάστασης; Ερμηνευτικές προσεγγίσεις της ελληνικής διπλωματίας / What was so Revolutionary about the Greek Revolution? Re-interpreting Greek Diplomacy</i>	
Ελπίδα Βόγλη / Elpida Vogli	18
<i>Το παρόν και το παρελθόν μέσα από τα μάτια του Anton Prokesch (von Osten). Ένας αξιωματικός του Ναυτικού στα χρόνια της Επανάστασης / Present and past through the eyes of Anton Prokesch (von Osten). An Austrian naval officer during the years of the Greek Revolution</i>	
Ίκαρος Μαντούβαλος / Ikaros Mantouvalos	19
<i>Οι μετασχηματισμοί του φιλελεύθερου φιλελληνισμού στην Ελλάδα των μέσων του 19ου αιώνα: Ένας διπλωμάτης παίρνει θέση / Transformations of liberal philhellenism in mid-nineteenth century Greece: A diplomat takes a stance</i>	
Γιώργος Τζεδόπουλος / Yorgos Tzedopoulos	20
<i>Ο Μίλος Ομπρένοβιτς και η Ελληνική Επανάσταση: Μια αναψηλάφηση / Miloš Obrenović and the Greek Revolution revisited</i>	
Ανδρέας Λυμπεράτος / Andreas Lyberatos	21
<i>Ο ατελής φιλελληνισμός και η ανολοκλήρωτη Επανάσταση / Imperfect philhellenism and the incomplete Revolution</i>	
Λίνα Λούβη / Lina Louvi	22
Ο πυρετός της Ελληνικής Επανάστασης σε ένα κόσμο σε κίνηση / The Greek Revolution fever in a world in motion	
<i>Οι Επτανήσιοι ανάμεσα σε παλιές και νέες αυτοκρατορίες στις απαρχές του «αιώνα των επαναστάσεων» / The Ionians islanders between old and new empires at the dawn of the "century of revolutions"</i>	
Γεράσιμος Παγκράτης / Gerassimos Pagratis	23
<i>Η Ελληνική Επανάσταση και ο Αμερικανικός Φιλελληνισμός: Η υπόθεση των ορφανών ελληνόπουλων / The Greek War of Independence and the American philhellenism: The Case of the Greek orphans</i>	
Ιάκωβος Μιχαηλίδης / Iakovos Michailidis	23
<i>“Greek fever”. The Greek Revolution and the making of American philhellenism / «Ελληνικός Πυρετός». Η Ελληνική Επανάσταση και η δημιουργία του Αμερικανικού Φιλελληνισμού</i>	
Sakis Gekas	24

Απόηχοι του Αγώνα στην Αμερική. Η Επανάσταση του 1821 επί σκηνής / <i>Echoes of the Greek War of Independence in America. The Revolution of 1821 on Stage</i> <i>Μαρία Γεωργοπούλου / Maria Georgorouli</i>	25
--	----

Αυτοκρατορίες σε κρίση και η Ελληνική Επανάσταση / Empires in crisis and the Greek Revolution

Ρωσικοί Φιλελληνισμοί: Από το Συνέδριο της Βιέννης στην Ελληνική Επανάσταση / <i>Russian philhellenism(s): From the Congress of Vienna to the Greek Revolution</i> <i>Άντα Διάλλα / Ada Dialla</i>	27
Μαύρη Επανάσταση - Λευκή Σκλαβιά: Αϊτή, επαναστατημένοι Έλληνες και η πρόσληψη του Φιλελληνισμού / <i>Black Revolution-White Slavery: Haiti, Greek Revolutionaries and the reception of philhellenism</i> <i>Αριάδνη Μουταφίδου / Ariadni Moutafidou</i>	27
Ξένοι εθελοντές και ιθαγενείς εξεγερμένοι: Η αποικιακή διάσταση στις επαναστάσεις της Ισπανίας και της Ελλάδας / <i>Foreign volunteers and indigenous rebels: A colonial studies approach of the Spanish and the Greek Revolutions</i> <i>Άννα Καρακατσούλη / Anna Karakatsouli</i>	28
Αυτοκρατορικά και εθνικά σχέδια απελευθέρωσης. Το παράδειγμα της Πελοποννήσου / <i>Imperial and national liberation schemes. The case of the Peloponnese</i> <i>Νίκος Ροτζόκος, Διονύσης Τζάκης / Nikos Rotzokos, Dionisis Tzakis</i>	29
Οθωμανικές θεωρήσεις απέναντι στο φιλελληνικό κίνημα / <i>Ottoman perceptions of philhellenism</i> <i>Λεωνίδας Μοίρας / Leonidas Moiras</i>	30

Η συζήτηση για την Ελληνική Επανάσταση στη δημόσια σφαίρα / The discussion on the Greek Revolution in the public sphere

Από τη φιλελληνική στράτευση στην «έξοδο προς την Ανατολή»: Η σαινσιμονική οπτική για την αναγεννημένη Ελλάδα (1825-1835) / <i>From philhellenic partisanship to the "Exit to the East": The Saint-Simonian view of renascent Greece (1825-1835)</i> <i>Γιάννης Κουμπουρλής, Ελένη Φουρναράκη, Δημήτρης Φούφουλας, Μυρτώ Λάμπρου / Ioannis Koubourlis, Eleni Fournaraki, Dimitris Foufoulas, Myrto Lamprou</i>	32
Η Ελληνική Επανάσταση στον βρετανικό τύπο: Ειδησεογραφία, φιλελληνισμός, πολιτική / <i>The Greek War of Independence in the British press: news reports, philhellenism, politics</i> <i>Ελένη Αγγελομάτη-Τσουγκαράκη / Eleni Angelomatis-Tsougarakis</i>	33
Ο ρόλος και η σημασία του φιλελληνικού λόγου στον τύπο της Ελληνικής Επανάστασης / <i>The philhellenic discourse in the press of the Greek Revolution: its political role and ideological importance</i> <i>Βίκυ Καραφουλίδου / Vicky Karafoulidou</i>	34
Η φιλελληνική ιστοριογραφία για την Ελληνική Επανάσταση (1821-1830) / <i>The philhellenic historiography of the Greek War of Independence (1821-1830)</i> <i>Αλεξάνδρα Σφοίνη / Alexandra Sfoini</i>	35

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ / LIST OF PARTICIPANTS

37

Η Ελληνική Επανάσταση του 1821 συνέβη σε μια περιοχή που συνταρασσόταν από την ανάδυση των εθνικών κινημάτων του 19ου αιώνα. Στη γειτονική Ιταλία, αλλά και στη Βουλγαρία, τη Σερβία, τη Μολδαβία, τη Βλαχία, τη Βοσνία και άλλες περιοχές της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας την περίοδο αυτή υπήρχε αναταραχή που σχετίζεται με εγγενή ζητήματα της οθωμανικής διοίκησης, με τα σκιρτήματα των εθνικής αυτοδιάθεσης των λαών των περιοχών αυτών, αλλά και με τον ενθουσιασμό που δημιουργεί η Ελληνική Επανάσταση. Ποιες είναι οι προσδοκίες αυτών που εξεγείρονται; Πώς προσλαμβάνονται τα πολυεθνικά σχέδια (είτε ως ομοσπονδιακά οράματα ή αυτοκρατορικές ορθόδοξες προτάσεις); Ποια είναι η νεωτερική δυναμική του κάθε έθνους-κράτους; Τι επιπτώσεις είχε η Ελληνική Επανάσταση στην Οθωμανική Αυτοκρατορία; Ποια ήταν η επίδραση που είχε στους γειτονικούς λαούς; Αυτά είναι μερικά από τα ερωτήματα που θα συζητήσει το συνέδριο και τα οποία έχουν απασχολήσει μέχρι σήμερα την ελληνική και τη διεθνή ιστοριογραφία.

Παράλληλα, η Επανάσταση του 1821 πυροδότησε ένα ρωμαλέο κύμα υποστήριξης υπέρ των αγωνιζόμενων Ελλήνων στην Ευρώπη και την Αμερική. Η συμπαράσταση εκφράστηκε ποικιλοτρόπως με την επίσκεψη στην Ελλάδα, με τη συμμετοχή στον Αγώνα, με την οικονομική ενίσχυση, με τη συγκρότηση φιλελληνικών επιτροπών, με την αρθρογραφία στον τύπο, με την έκδοση πολιτικών και λογοτεχνικών εντύπων, παραγωγή καλλιτεχνικών έργων εμπνευσμένων από το 1821 (εικαστικές τέχνες, μουσική, όπερα). Αυτές είναι μερικές από τις εκφάνσεις ενός πρωτόγνωρου κινήματος στον 19ο αιώνα. Ποιες ήταν οι αιτίες που πυροδότησαν αυτό το ετερογενές κίνημα; Ο Φιλελληνισμός είναι το απείκασμα της επανανακάλυψης της αρχαίας Ελλάδας; Είναι η έκφραση μιας χριστιανικής ηθικής ή η ανάδυση της ευρωπαϊκής αλληλεγγύης; Είναι η ενεργοποίηση ανθρωπιστικών αρχών στην ευρωπαϊκή πολιτική σκηνή;

Ερωτήματα όπως τα παραπάνω αποτελούν ερεθίσματα μιας ευρείας, με διεπιστημονικό χαρακτήρα, συζήτησης για τα Εθνικά Κινήματα και τον Φιλελληνισμό που πιστεύουμε ότι μπορεί να αναπτυχθεί στο πλαίσιο του ανοικτού διεθνούς συνεδρίου που θα διεξαχθεί στο Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών για τις εκδηλώσεις μνήμης και τιμής της διακοσιετηρίδας της Επανάστασης του 1821. Το συνέδριο είναι αφιερωμένο στη μνήμη της Λουκίας Δρούλια (1931-2019), η οποία με το έργο της θεμελίωσε τη μελέτη του Φιλελληνισμού.

The Greek Revolution of 1821 took place in a region rattled by the emergence of nineteenth century nationalist movements. In neighboring Italy, but in Bulgaria, Serbia, Moldova, Wallachia, Bosnia, and other parts of the Ottoman Empire as well, this period is characterized by upheaval related to issues inherent to Ottoman rule, the stirrings of national self-determination for the peoples of these regions, and by the enthusiasm generated by the Greek Revolution. What were the expectations of those who revolted? How were plans for multinational formations (both as visions of federalism and as schemes of Orthodox Christian imperial states) received? How was the dynamics of modernity shaped for each nation-state? What consequences did the Greek Revolution induce for the Ottoman Empire? What was its effect on neighboring peoples? These are but a few of the questions to be addressed during the conference, questions that have, until this day, been in the spotlight of Greek and international historiography.

In parallel, the Revolution of 1821 raised a significant wave of support in favor of the belligerent Greeks in Europe and America. This support was demonstrated in various ways; by visiting Greece, participating in the ongoing Struggle, providing funding, setting up philhellenic committees, writing articles in the Press, publishing political and literary pamphlets, producing art works inspired by 1821 (visual arts, music, opera). These are only some of the manifestations of a movement unprecedented in the nineteenth century. What were the reasons that sparked the formation of this heterogeneous movement? Was philhellenism a reflection of the rediscovery of ancient Greece? Was it an expression of Christian ethics, or the emergence of a European solidarity? Was it the activation of humanitarian values on the European political stage?

Questions such as the aforementioned stimulate a broad, interdisciplinary discussion on nationalist movements and philhellenism, which, in our view, could develop within the framework of an open international conference to take place in the National Hellenic Research Foundation as part of the events to commemorate and honor the bicentennial of the Revolution of 1821. The Conference will be dedicated to the memory of Loukia Droulia (1931-2019), a pioneer in the research of the Philhellenism.

Η Ελληνική Επανάσταση με εικόνα και συναίσθημα / The Greek Revolution with image and emotion

Εικόνα έγκαιρη ή έγκυρη; Η σημασία της προσωπογραφίας των Ελλήνων αγωνιστών για το ευρωπαϊκό κοινό / A faithful or a timely image? The importance of the Greek heroes' portraits for the European public
Ευγενία Δρακοπούλου / Eugenia Drakopoulou

Την άνοιξη του 1821 κυκλοφορούν στο Παρίσι εικόνες Ελλήνων αγωνιστών, οι οποίες στη συνέχεια προκαλούν έκπληξη και ευθυμία στα ίδια τα εικονιζόμενα πρόσωπα για την απόσταση που τις χωρίζει από την πραγματικότητα. Αργότερα, ο Γκαίτε θα εξυμνήσει τη σημασία της πιστής απόδοσης των Ελλήνων ηρώων για το ξένο κοινό. Η σύγχρονη με τα γεγονότα απεικόνιση, η πιστή ή όχι απόδοση των προσώπων, η εικόνα γενικά αλλά και ο χρόνος δημιουργίας της, κατέχει σημαντικότατη θέση στη διαμόρφωση της ευρωπαϊκής κοινής γνώμης για τον ελληνικό Αγώνα της Ανεξαρτησίας.

During the spring of 1821, images of the heroes of the Greek Revolution were published in Paris that surprised and rather amused the individuals depicted therein, being far from realistic. Later, Goethe praised the importance, for the foreign public, of the faithful rendition of the portraits of Greek heroes. The simultaneity of the paintings and the historic events, the likeness or lack of in the rendition of the portraits, imagery in general, as well as the timing of its creation, hold an outstanding role in the making of the European public opinion regarding the Greek Struggle for Independence.

Η κινούμενη άμμος του φιλελληνισμού και οι πρώτες αγγλικές προσωπογραφίες του Βύρωνα: Από τον «εξωφρενικό φιλελευθερισμό» στη «δικαιολογία» της ελευθερίας / The shifting sands of philhellenism and the first English portraits of Byron: From "preposterous liberalism" to the "pretext" of freedom
Άρης Σαραφιανός / Aris Sarafianos

Οι πρώτες, εμβληματικές πια προσωπογραφίες του Λόρδου Βύρωνα – Προσωπογραφία ενός ευγενούς με φορεσιά Αλβανού (1814) και Προσωπογραφία ενός ευγενούς (1814) και τα πολλά τους αντίγραφα – είναι ερμηνευτικά παραμελημένες. Έχουν ζωγραφιστεί από τον ζωγράφο της Βασιλικής Ακαδημίας Thomas Phillips, του οποίου το σπουδαίο αλλά 'λοξό' έργο στη Ρομαντική προσωπογραφία επιστημόνων, γιατρών και κυρίως διάσημων συγγραφέων και ποιητών της εποχής, παραμένει και αυτό αδιερεύνητο. Μέσα στο αβέβαιο αυτό πλαίσιο, η Προσωπογραφία με φορεσιά Αλβανού αντιμετωπίζεται συχνά ως ένα εθνικό σύμβολο της αγάπης και της ταύτισης των Ευρωπαίων φιλελλήνων με τον ελληνικό αγώνα, ενώ, για τη Βρετανία, αντανακλώντας το παράδοξο αυτό φορτίο που απέκτησε για τους Έλληνες, αποτελεί ένα εύλογο εργαλείο πολιτιστικής διπλωματίας στην οικία του Βρετανού πρέσβη στην Ελλάδα.

Η ομιλία στοχεύει να βάλει σε προοπτική τις μεταγενέστερες αυτές ερμηνευτικές παραδοξότητες, τοποθετώντας τους πίνακες πίσω στο συγχρονικό τους περιβάλλον. Στοχεύει να αναδείξει και να εμπλουτίσει το ετερόκλητο εκείνο πλέγμα αντίπαλων κινήτρων, προσδοκιών και πρακτικών από το οποίο άντλησε ο Ευρωπαϊκός Φιλελληνισμός και ειδικά η Βυρωνική περίπτωση. Με αυτή τη στόχευση μελετώνται οι συνθήκες παραγγελιοδοσίας, δημόσιας έκθεσης και κριτικής πρόσληψης των προσωπογραφιών αυτών, οι οπτικές τους επιλογές και η διαρκής ανασηματοδότησή τους. Οι παρακάτω είναι μερικές μόνον από τις σημαντικές εκείνες δυνάμεις που διοχετεύτηκαν στην έλξη για την Ελλάδα και αποκαλύπτονται μέσα από τα συγκεκριμένα πορτρέτα: επιχειρηματικότητα, θέαμα, κατανάλωση, αισθητηριακή διέγερση και διασημότητα στην πολιτισμική αγορά της εποχής: σκανδαλισμός, κακοφημία και μεταμφίεση στη συγκρότηση των νέων προτύπων δυναμικής αρσενικότητας και καλλιτεχνικής ταυτότητας: εξωτικές φαντασιώσεις και οριενταλιστικοί υβριδισμοί.

Σε μία ευτυχή σύμπτωση, δέκα χρόνια μετά τις παραπάνω καλλιτεχνικές προσωπογραφίες, εμφανίστηκε μία συγκλονιστική και αναξιοποίητη μέχρι σήμερα λογοτεχνική προσωπογραφία του

Βύρωνα γραμμένη από τον σημαντικότερο δοκιμιογράφο και κριτικό του πρώτου μισού του 19ου αιώνα, τον William Hazlitt. Εκτός από συνεργάτης του Βύρωνα, ο εκπρόσωπος αυτός του Cockney School υπήρξε και ένας από τους πρώτους κριτικούς των πορτρέτων του Phillips. Η δική του προσωπογραφία «από τα κάτω» αναγνωρίζει με τον οξύτερο δυνατό τρόπο τις κοινωνικές, πολιτικές και αισθητικές δυνάμεις που καθόρισαν τον «εξωφρενικό φιλελευθερισμό» του Βύρωνα. Τελικά το δοκίμιο του Hazlitt περιγράφει όλες εκείνες τις αντίρροπες ταλαντώσεις του Βυρωνικού Φιλελληνικού μοντέλου – ταλαντώσεις ανάμεσα στην αριστοκρατική διάκριση και τη λαϊκότητα, τα ταξικά προνόμια και την κοινωνική ισότητα, την ευγένεια και την αγριότητα, την υπεροψία και την αυτοπεριφρόνηση, τέλος, την ανία και την ελευθερία – που επιτρέπουν επιτέλους στα πορτρέτα του Phillips αλλά και την ιστορία του φιλελληνισμού να αποκτήσουν ένα νέο ιστορικο-κριτικό φωτισμό.

Lord Byron's first emblematic portraits – *Portrait of a Nobleman in the Dress of an Albanian* (1814) and *Portrait of a Nobleman* (1814) and their many copies – remain largely under-researched. These portraits have been painted by the Royal Academy painter Thomas Phillips, whose important yet unusual work in the Romantic portraiture of men of science, medical men and celebrity writers and poets is largely overlooked as well.

The talk aims to place Byron's portraits into their immediate historical context, highlighting and enriching the disparate set of competing motives, expectations and practices that defined the history of European philhellenism and, in particular, the Byronic case. In this spirit, this talk studies the specific conditions of the portraits' production, public exhibition and critical reception, their visual choices and perpetual reinterpretation by engaged viewers. The following themes encapsulate some of the significant forces present in these portraits that proved decisive for the spread of the attraction of Greece among the contemporary elite: commercial advantages, consumption and the quest of celebrity status in the cultural market of the time: sensationalism, disguise, notoriousness and the pursuit of perpetual sensory stimulation in the construction of new models of dynamic virility and artistic identity: exotic fantasies and orientalist hybridizations.

In a happy coincidence, ten years after the appearance of Byron's portraits, there also appeared an extraordinary yet largely unknown literary portrait of the poet written by the most brilliant essayist and critic of the first half of the nineteenth century, William Hazlitt. In addition to being Byron's associate, this well-known member of the Cockney School of literature had already been one of the first critics to review Phillips' portraits of Byron exhibited at the Royal Academy exhibition of 1814. Hazlitt's bottom-up literary portrait unpicks in a most biting way all the social, political and aesthetic forces that marked Byron's "preposterous liberalism" and related version of philhellenism. Ultimately, Hazlitt's essay spots all the conflicting oscillations characteristic of Byron's philhellenic model; passages across aristocratic forms of distinction and the love of people, class privilege and social equality, politeness and wildness, haughtiness and self-contempt, ennui and freedom that throw a new critical-historical light upon Phillips's portraits and the history of philhellenism, more broadly.

Βλέμματα φιλελλήνων καλλιτεχνών διαμεσολαβημένα από την ιδεολογία και την αισθητική / Philhellenic artists' Images of Greece through the filter of ideology and aesthetics

Αφροδίτη Κούρια / Aphrodite Kouria

Η εισήγηση διερευνά τις εκφάνσεις του Φιλελληνισμού στην ευρωπαϊκή τέχνη (ζωγραφική και χαρακτική), με τη συνδρομή περιηγητικών και λογοτεχνικών κειμένων. Το ζωνρό ενδιαφέρον των Ευρωπαίων για τη νεότερη Ελλάδα, ο Ρομαντισμός και το παρακλάδι του ο Οριενταλισμός, με φόντο τον περιηγητισμό, καθώς και η αρχαιολατρία διαπλέκονται με ποικίλους τρόπους στη φιλελληνική καλλιτεχνική παραγωγή, όπως πιστοποιείται από την εικονογραφία και τη μορφολογία των έργων. Η συνέργεια εικόνας και λόγου σε πολλά χαρακτηριστικά συμβάλλει σε αυτή τη συνθήκη.

Τα δίπολα Χριστιανοί-Μουσουλμάνοι, Έλληνες-Τούρκοι, πολιτισμένοι-βάρβαροι είναι πρόσφορα θέματα για την τέχνη του Ρομαντισμού που αγαπά τις αντιθέσεις με την οπτική δραστηριότητά τους, το σημασιολογικό και εκφραστικό φορτίο τους. Οι αναγωγές στην ελληνική αρχαιότητα, που υιοθετούν στοιχεία της τεχνοτροπικής γλώσσας του Νεοκλασικισμού, της αισθητικής ιδεολογίας του και της ρητορικής του, συχνά προσδίδουν στις παραστάσεις περιεχόμενα μεγαλύτερης εμβέλειας, πέρα από την επικαιρότητα.

Τα πρότυπα και η διαχείρισή τους είναι μια παράμετρος κομβικής σημασίας που διερευνάται μέσα στα όρια της εισήγησης. Οι καλλιτέχνες αντλούν από έναν ευρύ, διαχρονικό ορίζοντα προτύπων και σημείων αναφοράς, εικαστικών και όχι μόνο. Θεματικά και μορφικά μοτίβα, καθιερωμένοι θρησκευτικοί τύποι, αλληγορικές μορφές και συμβολισμοί, χρήσεις του διακοσμητικού στοιχείου εγγράφονται και ανασηματοδοτούνται μέσα στα νέα συμφραζόμενα και σε ένα πλέγμα σχέσεων σε πραγματικό-ρεαλιστικό και συμβολικό επίπεδο.

Διερευνάται ακόμη μια καίρια πτυχή της φιλελληνικής εικονογραφίας με παρουσία σε όλο το φάσμα των θεμάτων, δηλαδή οι φορεσιές: οι τοπικές και η «εθνική ενδυμασία», η φουστανέλα, πολλαπλά καταξιωμένη και ιδεολογικά φορτισμένη. Ιδιαίτερα πρόσφορο πεδίο για εικαστική αξιοποίηση, οι φορεσιές υπήρξαν «ευάλωτες» και σε χειρισμούς με σαφείς επιρροές από ευρωπαϊκά αισθητικά ρεύματα, από το γούστο της εποχής και τις επιταγές της αγοράς. Σε ορισμένες από αυτές τις εικόνες μάλιστα βλέπουμε τη «διαδρομή» και «μετεξέλιξη» κάποιων προβεβλημένων προσώπων του Αγώνα μέσα στη φιλελληνική εικονογραφία. Το ένδυμα, μια κυρίαρχη μορφή οπτικής επικοινωνίας, εργαλειοποιήθηκε πολλαπλά στο πλαίσιο του Φιλελληνισμού, αναδεικνύοντας τα ποικίλα φίλτρα (ταυτοτικά ζητήματα, ζητήματα Φύλου, εξωτική ετερότητα, αρχαιολατρία) μέσα από τα οποία περνούσαν τα ευρωπαϊκά βλέμματα στις ενδυμασίες του ελληνικού χώρου και συχνά στους ανθρώπους που τις φορούσαν. Ας σημειωθεί ότι οι ενδυμασίες χρησιμοποιήθηκαν ως ένα βασικό εργαλείο σε σύγχρονες ερμηνευτικές προσεγγίσεις του φιλελληνικού λόγου, γραπτού και εικονιστικού, μέσα στον διευρυμένο πλέον ορίζοντα μελέτης των σχέσεων της Δύσης με την Οθωμανική Αυτοκρατορία υπό το φως μιας παγκόσμιας Ιστορίας της Τέχνης, όπου εμπλέκονται και πολιτικές παράμετροι.

The paper explores the manifestations of philhellenism in European art (paintings and prints), with input from travelogues and literary texts. The Europeans' vivid interest in modern Greece, the Romantic movement, and its branch Orientalism, against a backdrop of foreign travels, as well as antiquarianism, are diversely interwoven within philhellenic artistic production, as is confirmed by the iconography and the formalism of the works. The synergy of image and word in many prints contributes to this diversity.

The binary oppositions Christians-Muslims, Greeks-Turks, civilized-barbarian are ideal topics for the art of Romanticism, which loves contrasts with their visual potency, their semantic and expressive charge. Throwbacks to Hellenic antiquity, which adopt elements of the stylistic vocabulary of Neoclassicism, its aesthetic ideology and its rhetoric, frequently impart contents of wider ambit to the depictions, beyond that of current events. The models and their handling are a parameter of nodal importance, investigated in this paper. The artists draw, among other, from a wide, timeless horizon of models and reference points in the visual arts. Thematic and formal motifs, established religious types, allegorical figures and symbolisms, as well as decorative elements, are inscribed and acquire new meanings in the new contexts and in a nexus of relations at a pragmatic-realistic and symbolic level.

Also examined is a critical aspect of the philhellenic iconography present in the entire spectrum of topics, i.e. the costumes: the local costumes and the “national dress”, the *foustanela*, distinguished and ideologically charged in multiple ways. As a particularly fertile field for visual utilization, the costumes were susceptible also to treatments that were clearly influenced by European aesthetic currents, by the taste of the times and the dictates of the market. Indeed, in some of these images we see the “career” and the “evolution” of some high-profile personalities of the Struggle in philhellenic iconography. Dress, a dominant form of visual communication, was used as a tool in many ways in the frame of philhellenism, enhancing the diverse filters (identity issues, gender issues, exotic otherness, antiquarianism) through which Europeans viewed the costumes of Greece and frequently also the people who wore them. It should be noted that the costumes were used as a basic tool in contemporary interpretative approaches of philhellenic discourse, textual and pictorial, within the new widened horizon of studying relations between the West and the Ottoman Empire, in the light of a global Art History in which political parameters are also implicated.

Ο Φιλελληνισμός, όπως διαμορφώνεται κατά τους νεωτερικούς χρόνους, ιδίως από τον προχωρημένο 18ο αιώνα και εξής, θα καταστεί σημαντική πολιτισμική σταθερά για τη δυτική Ευρώπη και τη βόρεια Αμερική, που βεβαίως θα κορυφωθεί με το ξέσπασμα της Ελληνικής Επανάστασης του 1821. Θεμέλιο λίθο για την ανάπτυξη του φιλελληνικού κινήματος, καθώς επίσης και για την απόδοσή του στις εικαστικές τέχνες και ευρύτερα στον οπτικό πολιτισμό, αποτέλεσε η αρχαιολατρία, με τους αρχαιοδίφες περιηγητές και την απεικόνιση των ελληνικών αρχαιοτήτων ποικιλοτρόπως. Απότοκο της αρχαιολατρίας και του Φιλελληνισμού υπήρξε και η ανάπτυξη της μνημειακής τέχνης της «Ελληνικής Αναβίωσης» (Greek Revival), του αρχιτεκτονικού δηλαδή στυλ που εντός του ευρύτερου Νεοκλασικισμού – τόσο κατά την πρώιμη φάση ανάπτυξής του τον 18ο αιώνα, όσο και κατά την όψιμη περίοδο της εξάπλωσής του πανευρωπαϊκά αλλά και στην Αμερική τον 19ο αιώνα – υιοθέτησε ρυθμούς και μοτίβα της κλασικής αρχαιοελληνικής αρχιτεκτονικής.

Η δημόσια αρχιτεκτονική της «Ελληνικής Αναβίωσης» αντιπροσωπεύει κατά τον πιο ενδεικτικό, μνημειακό και δημόσιο τρόπο την αρχαιολατρική και φιλελληνική στάση των χωρών όπου αναπτύχθηκε. Παράλληλα, οι χώρες αυτές έχουν ίδιους λόγους που επιλέγουν τα ελληνικά πρότυπα, καθώς θέλουν να συνδεθούν με την αρχαία ελληνική (αθηναϊκή) δημοκρατία και να δηλώσουν, καλλιτεχνικά, την εθνική τους αυτονομία. Ο συνδυασμός αυτός φιλελληνικής αρχαιολατρίας αλλά και εντόπιων εθνικών ιδεωδών και επιδιώξεων, στον απόηχο των Ναπολεόντειων πολέμων, ισχύει για τις χώρες που ακριβώς πρωτοστάτησαν στην αρχιτεκτονική τύπου Greek Revival, δηλαδή στη Μεγάλη Βρετανία (Αγγλία και Σκωτία), στη Γερμανία (ιδίως στη Βαυαρία) και στις (ανατολικές) Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής.

Η παρούσα ανακοίνωση αποσκοπεί να αναδείξει και ερμηνεύσει αυτήν την μνημείωση, μέσω της δημόσιας και μεγάλης κλίμακας αρχιτεκτονικής, της νεώτερης Ελλάδας και της Παλιγγενεσίας της δια του φίλτρου της Αρχαιότητας, σε εμβληματικά κτήρια του Νεοκλασικισμού, στις προαναφερθείσες χώρες. Επίσης, υπό αυτό το πρίσμα, της αλληλένδετης πορείας Φιλελληνισμού και αρχαιολατρίας, θα ερμηνεύσει δύο μνημειακά σύνολα, αρχιτεκτονικά και εικαστικά, που συνιστούν κορυφαία δείγματα αυτής της δημόσιας τέχνης, παράγωγα αμφότερα του βαυαρικού Φιλελληνισμού, τα (τότε) Ανάκτορα της Αθήνας για τον βασιλιά Όθωνα (αρχιτέκτων: Friedrich von Gärtner, 1836) – με την ζωγραφική ζωφόρο με σκηνές της Επανάστασης του 1821, σχεδιασμένη από τον Ludwig Michael von Schwanthaler (1836) – και τα Προπύλαια του Μονάχου (αρχιτέκτων: Leo von Klenze, 1846) – με τη γλυπτική ζωφόρο και ανάλογη εικονογραφία, σχεδιασμένη (1848) και πάλι από τον ίδιο καλλιτέχνη.

Philhellenism, as it evolved in modern times, particularly from the late 18th century on, was to become a significant cultural constant in Western Europe and North America, and would of course culminate in the outbreak of the Greek Revolution in 1821. The cornerstone of the philhellenic movement's growth, as well as its contribution to the visual arts and the visual culture more broadly, was antiquity-worship, with its antiquarian explorers and the various depictions of Greek antiquities. Another product of antiquity worship and philhellenism was the development of the monumental art of “Greek Revival” architecture, i.e. the style that, in Neoclassicism more broadly – in both its early stage of development in the 18th century, as well as during the late period of its dissemination across Europe, and also in America in the 19th century – adopted architectural orders and motifs from ancient Greek classical architecture.

The public architecture of the “Greek Revival” represents, in the most characteristic, monumental and public manner, the antiquity worship and philhellenic attitude of the countries in which it developed. At the same time, these countries also had their own reasons for selecting Greek models, as they wanted to be associated with the ancient Greek (Athenian) democracy, thus declaring artistically their national autonomy. This combination of philhellenic antiquity-worship with local national ideals and ambitions, in the aftermath of the Napoleonic wars, appears in precisely those countries that first adopted the Greek Revival architectural style, i.e. in the United Kingdom (England and Scotland), in Germany (particularly Bavaria) and in the eastern United States.

This paper aims to highlight and interpret this monumentalization, through the public and large-scale architecture of modern Greece and its rebirth through the filter of antiquity on emblematic Neoclassical buildings in the aforementioned countries; in this light, the interrelated course of philhellenism and antiquarianism will also interpret two monumental complexes, architecturally and visually, that constitute prime examples of this public art, both products of Bavarian philhellenism: the (then) Palace of Athens for King Otto (architect: Friedrich von Gärtner, 1836) – with its frieze, painted with scenes from the Revolution of 1821, designed by Ludwig Michael von Schwanthaler (1836) – and the Propylaea of Munich (architect: Leo von Klenze, 1846) – with a sculpted frieze and analogous iconography designed (1848) by the same artist.

Η μουσική έκφραση ενός άγνωστου «κρυπτο-φιλελληνισμού»: Ευρωπαϊκά οπερατικά έργα κατά την περίοδο της Ελληνικής Επανάστασης (1821-1827) / The musical expression of an unknown “crypto-philhellenism”: European operatic works during the period of the Greek Revolution (1821-1827)

Ιωάννης Πλεμμένος / John Plemmenos

Η παρούσα ανακοίνωση επιχειρεί να φωτίσει μία ελάχιστα γνωστή –αλλά πολύ σημαντική– πτυχή της καλλιτεχνικής δημιουργίας των ευρωπαϊών φιλελλήνων: τα μουσικά δράματα/μελοδράματα, κυρίως Ιταλών και Γάλλων συνθετών, που ανέβηκαν σε ευρωπαϊκά θέατρα κατά τη διάρκεια της ελληνικής επανάστασης, δηλ. από την Απελευθέρωση της Καλαμάτας (23 Μαρτίου 1821) έως και τη Ναυμαχία του Ναβαρίνου (20 Οκτωβρίου 1827). Ο λόγος για τον οποίο τα έργα αυτά δεν έχουν μέχρι σήμερα μελετηθεί στο πλαίσιο του Φιλελληνισμού είναι το ότι δεν αναφέρονται ευθέως σε γεγονότα της Ελληνικής Επανάστασης, αλλά αντλούν τη θεματολογία τους είτε από την αρχαία ελληνική μυθολογία και ιστορία είτε από το Βυζάντιο και τις Σταυροφορίες. Τα οπερατικά έργα που αναφέρονται στην Επανάσταση του '21 αρχίζουν να εμφανίζονται από τη δεκαετία του 1830 και φτάνουν μέχρι και τη δεκαετία του 1860, όταν ολοκληρώνεται η δημιουργία του συνόλου σχεδόν των ευρωπαϊκών εθνών-κρατών (ο ομιλητής έχει ήδη δημοσιεύσει σχετική μελέτη για τα σημαντικότερα μουσικά έργα αυτής της κατηγορίας στον συλλογικό τόμο *Φιλελληνισμός. Το ενδιαφέρον για την Ελλάδα και τους Έλληνες από το 1821 ως σήμερα* 2015). Εντούτοις, μια προσεκτικότερη μελέτη των οπερατικών έργων της περιόδου της Επανάστασης, αποδεικνύει ότι η επιλογή της θεματολογίας τους γίνεται συχνά με βάση την αντιστοιχία τους με τα σύγχρονά τους ιστορικά γεγονότα. Για παράδειγμα, δυο μήνες μετά την έκρηξη της Επανάστασης στη Μεσσηνία, ανεβαίνει στη Νάπολη το μουσικό δράμα «Η θυσία του Αιπύτου» (*Il sacrificio d'Epito*) του ιταλού συνθέτη Michele Carafa (30 Μαΐου 1821), με κεντρικό χαρακτήρα τον Μεσσήνιο ήρωα Αριστόδημο και τους αγώνες του εναντίον των Σπαρτιατών. Το 1827, όταν ο τουρκοαιγυπτιακός στρατός του Ιμπραήμ λεπλατεί την Πελοπόννησο πριν κατατροπωθεί στο Ναβαρίνο, το πιο δημοφιλές μουσικό δράμα στις ευρωπαϊκές σκηνές είναι «Ο σταυροφόρος στην Αίγυπτο» (*Il Crociato in Egitto*) του σπουδαίου Γερμανοεβραίου συνθέτη Giacomo Meyerbeer, που διηγείται την ιστορία ενός χριστιανού σταυροφόρου που προσελκύει και προσπλητίζει την κόρη του σουλτάνου της Αιγύπτου στον Χριστιανισμό. Η τακτική αυτή των δημιουργών οφείλεται κυρίως στο ότι, τουλάχιστον έως το 1825, στην Ευρώπη κυριαρχούσαν συντηρητικές κυβερνήσεις, που βρίσκονταν υπό τον έλεγχο του Μέτερνιχ, ενώ και η Ιταλία τελούσε εν πολλοίς υπό αυστροουγγρική κυριαρχία. Δεδομένου λοιπόν ότι οι περισσότεροι συνθέτες και λιμπρετίστες απασχολούνταν ή προσκαλούνταν από τοπικούς ηγεμόνες/αυτοκράτορες, λειτουργούσαν πιο εύκολα ως οιονεί «κρυπτο-φιλέλληνες», εκφράζοντας με τον κεκαλυμμένο αυτό τρόπο τη συμπάθεια ή αλληλεγγύη τους στον ελληνικό αγώνα και «συνομιλώντας» με τους «δεδηλωμένους» φιλέλληνες λογοτέχνες της εποχής, όπως ο Μπάυρον και ο Ουγκώ.

This paper attempts to shed light on a little-known –but very important– aspect of the artistic creation of European philhellenism: the musical dramas/melodramas, mainly by Italian and French composers, staged on European theatres during the period of the Greek Revolution, i.e. from the Liberation of Kalamata (23 March 1821) to the Battle of Navarino (20 October 1827). The reason for which these works have not been studied in the context of philhellenism is that they do not refer directly to the historical events of the Greek Revolution, but draw their subject matter either from Greek mythology/history or from the Byzantine period

and the Crusades. The operatic works referring to the revolution of 1821 would start to appear from the 1830s and would reach their climax in the 1860s, when the creation of almost all European nation-states was completed (the speaker has already published a study on the musical works of the latter category, in the collective volume, *Philhellenism: The Interest in Greece and the Greeks from 1821 to the present day*, 2015). However, a closer study of the operatic works of the revolutionary period proves that the choice of their subject matter is often based on its correspondence with contemporary historical events. For example, two months after the break-out of the revolution in Messenia, the musical drama, “The Sacrifice of Aepytus” (*Il sacrificio d'Epito*) by the Italian composer, Michele Carafa was staged in Naples (30 May 1821), having as its main character the Messenian hero, Aristodemus and his struggles against the Spartans. In 1827, when the strong Egyptian army led by Ibrahim Pasha plundered the Peloponnese before its final defeat in Navarino, the most popular musical drama in European scenes was the work, “The Crusader in Egypt” (*Il Crociato in Egitto*) by the German-Jewish composer, Giacomo Meyerbeer, narrating the story of a Christian crusader who attracts and converts to Christianity the daughter of the Sultan of Egypt. This choice on behalf of the composers was mainly due to the fact that, at least until 1825, Europe was dominated by conservative governments, under the control of the strict Austrian chancellor, Metternich, while Italy was largely under Austro-Hungarian rule. Since most composers and librettists were employed or invited by local rulers/emperors, they functioned in a way as “crypto-Philhellenes”, expressing in this covert way their solidarity with the Greek struggle, and “conversing” with the “declared” Philhellene writers of the time, such as Byron and Hugo.

Η γείτων και η μακρινή χώρα της Ελλάδας / Greece's neighbouring and distant country

Φιλελληνισμός πριν τον Φιλελληνισμό. Το όραμα της μόρφωσης, της παιδείας και η ωρίμανση της ιδέας του έθνους μέσα από τα συγγράμματα των Ελλήνων φοιτητών στο Πανεπιστήμιο της Πάδοβας (17ος – 18ος αι.) / Philhellenism before philhellenism. The vision of education and the maturity of the idea of the nation through the writings works of Greek students at the University of Padua (17th - 18th century)

Francesco Scalora

Στη μακρά περίοδο που προηγήθηκε της Ελληνικής Επανάστασης, το Πανεπιστήμιο της Πάδοβας αποτελούσε το κατεξοχήν ανώτερο πνευματικό ίδρυμα για τη μόρφωση και την παιδεία χιλιάδων Ελλήνων φοιτητών, συμβάλλοντας ουσιαστικά, μεταξύ άλλων, και στη διαμόρφωση των πνευματικών συνθηκών για την ωρίμανση της ιδέας του ελληνικού έθνους.

Τα συγγράμματα των φοιτητών αυτών, δημοσιευμένα πρωτίστως στα τυπογραφεία της Πάδοβας και της Βενετίας κατά τον 17ο και τον 18ο αιώνα, πέρα από τη συνειδητοποίηση της ελληνικής ταυτότητας των συγγραφέων, αποδεικνύουν μια δυναμική επικοινωνία ανάμεσα στην ελληνική συνιστώσα και την τοπική κοινωνία. Η διαρκής επαφή αυτή, που εξάλλου καταγράφεται -αν και με διαφορετικό τρόπο- σε σχεδόν όλα τα κέντρα της ελληνικής διασποράς παρόντα στην ιταλική Χερσόνησο, θα συμβάλει σταδιακά στη διαμόρφωση και την άνθηση ενός συναισθήματος συμπάθειας εκ μέρους των Ιταλών λογίων της εποχής για την υπόδουλη Ελλάδα, αποτελώντας εν μέρει την πνευματική βάση για εκείνο το φαινόμενο που στις αρχές του 19ου αιώνα με τις διάφορες του μορφές θα γίνει γνωστό ως «Φιλελληνισμός».

In the long period prior to the Greek Revolution, the University of Padua was the highest intellectual institution for the education and training of thousands of Greek students, significantly contributing, among other, to the formation of the conditions that helped mature the idea of the Greek nation.

The written works of these students, published mainly in printing houses of Padua and Venice during the 17th and 18th centuries, apart from creating awareness for Greek identity among the authors, highlight a dynamic communication between Greeks and the local community. This constant contact, which was also recorded – albeit differently – in almost all centers of the Greek diaspora of the Italian Peninsula, gradually contributed to the formation and flourishing of a sense of sympathy on the part of the Italian scholars of the time for enslaved Greece, partially providing the foundation for the phenomenon which, in the early 19th century will become known as *philhellenism*.

Η απαρχή του φιλελληνικού κινήματος στην Ιταλία. Ζητήματα περιοδολόγησης, στόχοι και προσδοκίες / The beginning of the philhellenic movement in Italy. Periodization, goals and expectations

Χρήστος Μπιντούδης / Christos Bintoudis

Η πλούσια βιβλιογραφία που διαθέτουμε γύρω από το φιλελληνικό κίνημα στην Ιταλία συχνά περιορίστηκε στην αναφορά και στην περιγραφή του δίχως να επιχειρήσει μία συστηματικότερη μελέτη του, προκειμένου να καθορίσει τα βασικά χαρακτηριστικά του, τις ρίζες και τις εκφάνσεις του. Η μοναδική περιοδολόγηση που διαθέτουμε μέχρι σήμερα μετρά πλέον 100 χρόνια ζωής (E. Persico, *Letteratura filellenica italiana*. 1787-1870, 1920) και μπορεί να θεωρηθεί ξεπερασμένη κυρίως διότι κατά τη διάρκεια του 20ου αιώνα ήρθαν στο φως μία σειρά από νέα ντοκουμέντα και μελέτες που μας υποχρεώνουν να αλλάξουμε ριζικά την προσέγγισή μας απέναντι στο ιταλικό φιλελληνικό κίνημα και την πρόσληψη που το «ελληνικό ζήτημα» και η Επανάσταση του 1821 γνώρισαν στην Ιταλία.

Στην ανακοίνωση θα ασχοληθώ με τα πρώτα φιλελληνικά ντοκουμέντα, που εμφανίζονται στην Ιταλία κατά τη δεκαετία του 1770, και θα επιχειρήσω να αναδείξω την ιδιαιτερότητα, τα χαρακτηριστικά τους και την καθοριστική επιρροή που αυτά άσκησαν στο ευρύτερο ευρωπαϊκό φιλελληνικό κίνημα.

Πιο συγκεκριμένα, θα εξεταστούν τα *Voti dei greci all'Europa cristiana* [1771], *Componimenti poetici di varj autori in lode di Caterina II* [1771], *Componimenti poetici di varj autori in lode di Sua Eccellenza il signor conte Alessio Orlow* [1772] σε συνάρτηση με τα ιστορικά γεγονότα εκείνης της περιόδου, καθώς και με τους στόχους που οι συγγραφείς τους επεδίωκαν με τη δημιουργία τους. Τέλος, θα προταθεί μία νέα περιοδολόγηση του ιταλικού φιλελληνικού κινήματος που μεταθέτει τις αρχές του στη δεκαετία του 1770, σε αντίθεση με το μεγαλύτερο μέρος της κριτικής που μέχρι σήμερα στηρίζεται στη θέση της Elena Persico, σύμφωνα με την οποία το πρώτο δείγμα φιλελληνικού κειμένου στην Ιταλία δημοσιεύεται το 1787 και προκύπτει ως αποτέλεσμα της (γαλλικής κυρίως) ταξιδιωτικής λογοτεχνίας της δεκαετίας του 1780 και του κινήματος του Νεοκλασικισμού της εποχής.

The rich literature on the philhellenic movement produced in Italy has often been limited to making references and descriptions without attempting a more systematic study of the phenomenon in order to determine its basic characteristics, roots and manifestations. The only available periodization so far is of one-hundred-year-old E. Persico, *Letteratura filellenica italiana. 1787-1870*, 1920, which can be considered largely outdated mostly because during the 20th century a series of new documents and studies have come to light, forcing us to radically change our approach to the Italian philhellenic movement and the way that the "Greek Question" and the 1821 Revolution was perceived in Italy.

In this paper I deal with the first philhellenic documents, appearing in Italy in the 1770s, and attempt to highlight their particularity, their characteristics and their decisive influence on the rest of the European philhellenic movement. More specifically, I examine texts such as *Voti dei greci all'Europa cristiana* [1771], *Componimenti poetici di varj autori in lode di Caterina II* [1771], *Componimenti poetici di varj autori in lode di Sua Eccellenza il signor conte Alessio Orlow* [1772] in relation to the historical events of that period, as well as the specific goals of their authors. Finally, I propose a new periodization of the Italian philhellenic movement that dates its beginning to the 1770s, in contrast to previous approaches that are based on Elena Persico's position according to which the first sample of philhellenic text in Italy was published in 1787 as the result of (mainly French) travel literature of the 1780s and the Neoclassical movement of the time.

The Italian national discourse and the Greek Revolution. Politics, literature, art (1821-1847) / Ο ιταλικός εθνικός λόγος και η Ελληνική Επανάσταση. Πολιτική, λογοτεχνία, τέχνη (1821-1847)

Antonio D'Alessandri

The paper aims to investigate the relations between the Italian national discourse and the Greek Revolution from its outbreak to the eve of the European revolutions of 1848. Along this period, Greece managed to achieve the formation of an early national State while Italy was still divided into multiple local entities. As the recent historiography on Italian Risorgimento has demonstrated, during those years a specific public discourse about Italian national identity was developed in order to create a community of individuals. Within this debate, it is possible to find many references to the Greek experience: from the enthusiasm of the Twenties to the more thoughtful meditations during the two following decades. Political thinkers, writers and artists were deeply impressed by the Greek events, thus using them to find suggestions, examples and possibly models to shape Italian national identity and to prepare the future national revolution.

Στόχος της ανακοίνωσης είναι η διερεύνηση των σχέσεων μεταξύ του ιταλικού εθνικού λόγου και της Ελληνικής Επανάστασης από το ξέσπασμά της μέχρι τις παραμονές των ευρωπαϊκών επαναστάσεων του 1848. Κατά την περίοδο εκείνη, η Ελλάδα κατόρθωσε να σχηματίσει ένα πρώιμο εθνικό κράτος, ενώ η Ιταλία ήταν ακόμα διαιρεμένη σε πολλές τοπικές οντότητες. Όπως έχει καταδείξει η πρόσφατη βιβλιογραφία του ιταλικού Risorgimento, αναπτύχθηκε ένας συγκεκριμένος δημόσιος λόγος περί της ιταλικής εθνικής ταυτότητας με στόχο τη δημιουργία μιας κοινότητας ατόμων. Στο πλαίσιο της εν λόγω συζήτησης, είναι πιθανή η εύρεση πολλών αναφορών στην ελληνική εμπειρία, από τον ενθουσιασμό της δεκαετίας του 1920 στις εμβριθέστερες σκέψεις κατά τη διάρκεια των επόμενων δύο δεκαετιών. Πολιτικοί στοχαστές, συγγραφείς και καλλιτέχνες εντυπωσιάστηκαν πολύ από τα ελληνικά τεκταινόμενα. Ως εκ τούτου τα αξιοποίησαν για να βρουν προτάσεις, παραδείγματα και πιθανόν μοντέλα, ώστε να διαμορφώσουν την ιταλική εθνική ταυτότητα και να προετοιμάσουν την μελλοντική εθνική επανάσταση.

The paper offers a gender perspective on philhellenic and Greek literature regarding the Greek Revolution against the Ottoman Empire. It focuses on selected examples of female characters diversely involved in these armed conflicts: legendary women warriors, war victims, and other characters whose existence was marked by the war experience. Posing questions regarding representations of women's agency on the one hand and their victimization on the other, the paper approaches the political meanings of these female portraits in liberal and conservative national discourses. Although nationalisms usually tend to reinforce normative gender, the paper focuses on literary works that may question, challenge or transgress the existing models.

Η ομιλία αναπτύσσει την οπτική του φύλου μέσα από τη φιλελληνική και ελληνική λογοτεχνία που αναφέρεται στην Ελληνική Επανάσταση ενάντια στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Εστιάζει σε επιλεγμένα παραδείγματα γυναικείων χαρακτήρων που ενεπλάκησαν σε αυτές τις ένοπλες συγκρούσεις με διάφορους τρόπους: θρυλικές γυναίκες πολεμίστριες, θύματα πολέμου και άλλοι χαρακτήρες που η ζωή τους σημαδεύτηκε από την εμπειρία του πολέμου. Θέτοντας ερωτήματα σε σχέση με τις αναπαραστάσεις της αυτενέργειας των γυναικών αφενός και τη θυματοποίησή τους αφετέρου, η ομιλία λαμβάνει υπόψη τα πολιτικά νοήματα αυτών των γυναικείων απεικονίσεων στους φιλελεύθερους και συντηρητικούς εθνικούς λόγους. Παρόλο που οι εθνικισμοί συνήθως τείνουν να ενισχύουν το κανονιστικό φύλο, η εισήγηση εστιάζει σε λογοτεχνικά έργα που ενδεχομένως αμφισβητούν, προκαλούν ή υπερβαίνουν τα υπάρχοντα πρότυπα.

During almost the whole length of the war, between January 1822 and January 1828, Abbé de Pradt published seven works devoted partly or exclusively to the Greek question. As a result of this series of publications, he appeared rather as an expert, having a special place among the many French writers who voiced their opinion on the matter. However, he sparks our interest particularly because of his positions, which seem characteristic of the ambiguities of philhellenic discourse, particularly on what the independence of Greece should have been. He maintained strongly, on the one hand, that it ought to be conquered by the Greeks themselves, without the intervention of any foreign power, and that, for this reason, it was up to them alone to choose the form of their institutions. On the other hand, he also strongly emphasized the advantages Europe could gain from this independence, with the new State notably being a mound against the expansion of Russian power. Not only should its territory and population be formed according to this strategic purpose, but its political regime as well. In the paper we try to show how de Pradt linked these two apparently conflicting prospects, and how their system evolved from one book to the other according to how events unfolded.

Σχεδόν καθ' όλη τη διάρκεια του πολέμου, από τον Ιανουάριο του 1822 έως τον Ιανουάριο του 1828, ο Αββάς de Pradt δημοσίευσε επτά έργα αφιερωμένα, μερικώς ή αποκλειστικά, στο ελληνικό ζήτημα. Κατόπιν αυτής της σειράς δημοσιεύσεων, αναδείχθηκε ως κάποιου είδους ειδήμονα και κατείχε εξέχουσα θέση ανάμεσα στην πληθώρα Γάλλων συγγραφέων που εξέφραζαν την άποψή τους για το θέμα αυτό. Εντούτοις, το ενδιαφέρον μας εγείρεται κυρίως εξαιτίας των θέσεων που στήριζε, οι οποίες μας φαίνονται αρκετά χαρακτηριστικές ως προς την αμφισημία του φιλελληνικού λόγου, ιδίως ως προς τον ακριβή σκοπό που θα έπρεπε να είχε η ελληνική ανεξαρτησία. Αφενός ισχυρίστηκε σθεναρά ότι η ανεξαρτησία των Ελλήνων έπρεπε να κατακτηθεί από τους ίδιους τους Έλληνες, χωρίς καμία παρέμβαση από καμία ξένη δύναμη, και ότι, για τον λόγο αυτό, η μορφή των θεσμών που θα επέλεγαν αφορούσε μόνο του ίδιους. Ωστόσο, από την άλλη πλευρά, υποστήριξε εξίσου σθεναρά

τα πλεονεκτήματα που θα αποκτούσε η Ευρώπη από αυτή την ανεξαρτησία, καθώς το νέο κράτος θα αποτελούσε κυρίως εμπόδιο για την εξάπλωση της Ρωσίας. Επιπρόσθετα, αυτή τη στρατηγική λειτουργία δεν θα έπρεπε να έχει μόνο το έδαφος και ο πληθυσμός της Ελλάδας, αλλά και το πολιτικό καθεστώς που θα έπρεπε να υιοθετούσε. Θα επιχειρήσουμε να δείξουμε πώς ο de Pradt συνέδεσε αυτές τις δύο φαινομενικά αντικρουόμενες προοπτικές και πώς το σύστημά τους τροποποιούνταν από βιβλίο σε βιβλίο ανάλογα με την εξέλιξη των γεγονότων.

National and universal significance of the Greek uprising 1821 - from the perspective of Polish romantic philhellenes / Η εθνική και η οικουμενική σημασία του ελληνικού ξεσηκωμού του 1821 από την οπτική των Πολωνών ρομαντικών φιλελλήνων

Maria Kalinowska

From the perspective of Polish Romantic poets, the 1821 Greek uprising was not merely a war for Greek freedom, but also had a more universal significance for other nations across Europe. In Polish poetic philhellenism the Greek Uprising was seen as a great transnational war of common European values, a battle both for the freedom of individual nations, as well for respect for every human being and the continuity of European culture.

Από την οπτική των Πολωνών ρομαντικών ποιητών, η Ελληνική Επανάσταση του 1821 δεν ήταν απλώς ένας πόλεμος για την ελληνική απελευθέρωση. Είχε επίσης μια πιο οικουμενική σημασία για άλλα έθνη ανά την Ευρώπη. Ο φιλελληνισμός της πολωνικής ποίησης είδε την Ελληνική Επανάσταση ως έναν σπουδαίο διεθνικό πόλεμο για τις κοινές ευρωπαϊκές αξίες, μια μάχη τόσο για την ελευθερία των εθνών μεμονωμένα όσο και για τον σεβασμό απέναντι σε κάθε άνθρωπο και τη συνέχιση της ευρωπαϊκής κουλτούρας.

Εταιρισμός και φιλελευθερισμός την Εποχή των Επανάστασεων / Contested liberalisms and voluntary associations in the Age of Revolutions

Γιάννα Τζουρμανά / Yanna Tzourmana

Όταν ο Χόμπχαουζ έγραφε στον Μπάυρον για ένα μεγάλο δημόσιο δείπνο [Great Public Dinner] προς τιμήν των Ελλήνων και των Ισπανών επαναστατών προσέφερε μαρτυρία για τη δημοσιότητα και την ισχύ που, τελικά, προσλάμβαναν οι λειτουργίες του εταιρισμού και των πρακτικών εθελοντικής συσσωμάτωσης, αλλά και για την ίδια τη σύσταση του δημόσιου χώρου στον οποίο θα στεγαστεί ο φιλελληνισμός. Στις δημόσιες τελετουργικές αγορεύσεις, τις προσόσεις και τα δείπνα, ο εταιρισμός κατέληγε να καθίσταται θεσμικός φορέας, αν όχι ισότιμος, τουλάχιστον ανταγωνιστικός ως προς τους επίσημους «φυσικούς» χώρους της εξουσίας. Η μορφοποίηση των κοινωνικών δυνάμεων σε τέτοιες ενώσεις επέτρεπε, ταυτόχρονα, την αξιοποίηση ευρύτατων δικτύων επιχειρηματικών, διανοητικών-φιλοσοφικών και πολιτικών-ιδεολογικών δεσμών.

Η προτεινόμενη ανακοίνωση θα στραφεί στο φαινόμενο του εταιρισμού και στις συναρτήσεις του με τον φιλελληνισμό προκειμένου να διακρίνει όρους έκφρασης και πολιτικής επικοινωνίας των φιλελεύθερων ιδεών, αλλά και των μεταμορφώσεων στις οποίες αυτές οι ιδέες υπόκεινταν στους «φυσικούς» και συμβολικούς χώρους των εταιρειών. Πέραν της έκρηξης του δημόσιου πολιτικού και διανοητικού στοχασμού στη μάχη των εντύπων, η κουλτούρα των εταιρειών θα εξεταστεί ως το πλέον δυναμικό επικοινωνιακό προϊόν της εποχής. Στην πυκνή συνδιαλλαγή και συναναστροφή εταιριστών που μετείχαν σε δημόσιες ενώσεις (επιτροπές, εταιρείες, κλαμπ και κομιτάτα) ευδοκίμούσε μια διανοητική και πολιτική παραγωγή που δεν κατέληγε κατ' ανάγκην σε μοντέλα ιδεατών πολιτικών συστημάτων, αλλά κυρίως σε έναν διευρυμένο διάλογο που προσέφερε ποικίλες πολιτικές διαγνώσεις και ένα διεθνικό λεξιλόγιο. Οι εταιρείες αυτές λειτουργούσαν στη δημόσια σφαίρα ως κληροδοτημένη πολιτική στρατηγική η οποία, αντλώντας από τρέχουσες ρηξικέλευθες αναλύσεις και θεωρητικές πρωτοπορίες για την αναμόρφωση της πραγματικότητας, αντανakλούσαν μετατοπίσεις κατεστημένων συσχετισμών δύναμης και προσέφεραν μια θεαματική ποικιλία κριτικής έναντι της υφιστάμενης εξουσίας και της ρυθμισμένης κοινωνικής ιεραρχίας. Η Ελληνική Επανάσταση και, ευρύτερα, οι επαναστάσεις που διεξάγονταν σε ένα μεγάλο το γεωγραφικό ανάπτυγμα - απ' την Ελλάδα μέχρι τη νότια Αμερική - δεν συνιστούσαν μόνον πολιτικές υποθέσεις αμέσως υπαγόμενες στις διεθνείς σχέσεις μιας μεγάλης πολιτικής αποικιοκρατικής δύναμης, όπως ήταν η Βρετανία της εποχής. Διεξάγονταν στον δημόσιο λόγο και τις κατ' εξοχήν ενεργόφιλες και κινητοποιητικές πολιτικές πρακτικές του εταιρισμού. Οι λειτουργίες του εταιρισμού θα προσδιορίσουν τη φύση και τους τρόπους υποστήριξης στην Ελληνική Επανάσταση και θα παροξύνουν τις πολιτικές αντιπαράθεσεις της εποχής, δοκιμάζοντας απειλητικά την αντοχή του πολιτικού συστήματος.

When in 1823 John Cam Hobhouse wrote to Lord Byron about “a Great Public Dinner” to be held in honor of the Greek and the Spanish revolutionaries, he was bearing witness to a basic fabric of London social and political life; the thriving public campaigns of voluntary associations. The paper places the Greek Committee – conventionally seen as the offspring of philhellenism – within the larger associational setting of the early nineteenth century London. Although other associations flourished in the US and in cities throughout Europe, London was the major scene where this profusion acquired a complex relationship with oppositional politics and a crucial role in re-ordering arrangements in the international competition.

The paper conveys a set of reflections over some related propositions. First, it treats context as material space locating the Greek Committee in its birthplace, “The Crown and Anchor Tavern” and in its time, the Age of Revolutions. Within the practice of associational sociability played out at the Tavern, British philhellenism and reformism come close together. Reformers, independent MPs, and prominent Dissenters of the Greek Committee created a novel cleavage in British politics with major implications around the world. From this point on, secondly, it focuses on connections and affiliations that went far beyond the Greek Revolution and defined, arguably, reform aspirations stretching from Greece and the Iberian Peninsula to

both Americas and the Arabic-speaking Mediterranean. Viewing, thirdly, the Greek Committee as the perfect media product, the paper suggests a retake on philhellenism. In a period when commercial humanism and imperial reformism became Britain's state mythos, voluntary associations made society "talk" intensively about everything: The revolutionary South, political corruption, commercial and financial foreign policies, liberty and utility, constitution and the state. The Greek cause was exposed in the market of communication of these informal groups. Associations on the other hand equipped its members with great political and cultural potency both in their activities and identities. Voluntary associations in the Age of Revolutions talked themselves up not only with criticism but with alternative international visions as well.

Ποιο ήταν το «επαναστατικότερο» επίτευγμα της Ελληνικής Επανάστασης; Ερμηνευτικές προσεγγίσεις της ελληνικής διπλωματίας / What was so Revolutionary about the Greek Revolution? Re-interpreting Greek Diplomacy

Ελπίδα Βόγλη / Elpida Vogli

Η σύσταση του ελληνικού εθνικού κράτους ήταν αποτέλεσμα του μοναδικού επιτυχημένου κινήματος του πρώτου «κύκλου» των ευρωπαϊκών επαναστάσεων του 19ου αιώνα, το οποίο εγκαινίασε τη διάλυση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Ποιες ήταν οι στρατηγικές μεθοδεύσεις μέσω των οποίων οι Έλληνες κατάφεραν να επικρατήσουν απέναντι στους Οθωμανούς; Με άλλα λόγια σε τι διέφερε η Ελληνική Επανάσταση από εκείνες της ιταλικής ή της ιβηρικής χερσονήσου που είχαν ξεσπάσει λίγο νωρίτερα, αλλά κατεστάλησαν μετά από την άμεση διεθνή παρέμβαση; Με ποιους τρόπους δηλαδή οι ιθύνοντες των Ελλήνων έπεισαν τις Μεγάλες Δυνάμεις της εποχής να αποδεχθούν τις δικές τους επαναστατικές ιδέες;

Στην ανακοίνωση αυτή διερευνώνται οι διαδικασίες μέσω των οποίων επετεύχθη η νομιμοποίηση του ελληνικού επαναστατισμού. Εξετάζονται ο ρόλος των Ελλήνων που προέρχονταν από τους κύκλους της διασποράς και είχαν επίγνωση της αναγκαιότητας διεθνούς υποστήριξης του κινήματος, ενώ παράλληλα ήταν σε θέση να κατανοούν και να αποκωδικοποιούν τη σημασία των γεωπολιτικών και οικονομικών ανταγωνισμών των Μεγάλων Δυνάμεων. Όπως αποδεικνύεται, οι επαναστατικές προκηρύξεις απευθύνονταν περισσότερο στους Φιλέλληνες αναγνώστες τους, παρά στους Έλληνες για χάρη των οποίων υποτίθεται ότι εκδίδονταν. Με την ίδια λογική η έμφαση στα ιστορικά δικαιώματα των Ελλήνων όχι μόνον εφοδίαζε τα επαναστατικά μανιφέστα με πολύτιμα επιχειρήματα, αλλά εγκαινίαζε μια πρόωπη διαδικασία συγκρότησης πολιτικού έθνους.

Σε αυτό το πλαίσιο περίπου δέκα μήνες μετά από την έναρξη του ελληνικού κινήματος, το υπό σύσταση κράτος είχε αποκτήσει το πρώτο προσωρινό του πολίτευμα, την εθνική του κυβέρνηση και, το σπουδαιότερο, έναν κοινό ορισμό της πολιτικής ταυτότητας των μελών του. Σύντομα οι ηγέτες του θα εξέφραζαν την προθυμία τους να προσκαλέσουν ακόμη και Ευρωπαϊκό μονάρχη, εάν με αυτόν τον τρόπο υπήρχε πιθανότητα να εξασφαλίσουν την πολιτική ανεξαρτησία τους. Ωστόσο, η αναγνώριση από τη διεθνή κοινότητα της ελληνικής επικράτειας και των συνόρων της αλλά και της ανεξαρτησίας του κράτους επιτεύχθηκε μια δεκαετία περίπου αργότερα. Η ανακοίνωση αυτή εστιάζεται στις στρατηγικές απόπειρες μεταμόρφωσης μιας τοπικής ή και περιφερειακής εξέγερσης της νότιας Βαλκανικής σε διεθνές πολιτικό ζήτημα.

The establishment of the Greek nation-state in the early 19th century which inaugurated the collapse of the Ottoman Empire, was the product of the only successive independence movement among the "first wave" European risings. How did the Greek insurgents manage to prevail over the much more powerful Ottoman army? Was the Greek Revolution different from the revolts in Italy and the Iberian Peninsula which broke out a few months earlier but were quickly put down? In other words, how did the Greek leaders reconcile the Great Powers of the time to their revolutionary ideas?

This paper explores the processes through which the 'legitimation' of the Greek revolutionary demands was achieved. It examines the role of the Greek leaders who, coming from the Greek diaspora, were conscious both of the Great Powers' geopolitical and economic rivalries and of the need to obtain international support. As a consequence, many of the revolutionary proclamations they issued, were drafted more with an eye to the Philhellene readers rather than to the Greeks to whom they were supposedly addressed. Within this

context, the emphasis on Greek historical national rights not only provided the revolutionary manifesto with influential political arguments, but also resulted in the inauguration of an early nation-building process.

Almost ten months after the outbreak of the Revolution, the insurgent Greek state had its first provisional constitution, its government, and first and foremost a definition of its citizenry. By that time, the Greek leaders were eager to invite even a European monarch to their homeland, if he was likely to guarantee its national independence. However, both internationally defined territory and international recognition of its independent status were achieved almost a decade later. Thus, this paper examines the transition from a local upheaval in the southern Balkans to an international political issue.

Το παρόν και το παρελθόν μέσα από τα μάτια του Anton Prokesch (von Osten). Ένας αξιωματικός του ναυτικού στα χρόνια της Επανάστασης / Present and past through the eyes of Anton Prokesch (von Osten). An Austrian naval officer during the years of the Greek Revolution
Ίκαρος Μαντούβαλος / Ikaros Mantouvalos

Από πολύ νωρίς, η Ελληνική Επανάσταση του 1821 αποτέλεσε ένα γεγονός με ευρωπαϊκή διάσταση, που κινητοποιεί, μεταξύ άλλων, τα πλέον φιλελεύθερα στοιχεία της Ευρώπης και όχι μόνον. Το έντονο φιλελληνικό ρεύμα που εκδηλώθηκε με την έκρηξη της Επανάστασης, εκφράστηκε ποικιλοτρόπως τόσο στα ευρωπαϊκά περιβάλλοντα όσο και στις ελληνικές εστίες της επαναστατικής πράξης. Στον αντίποδα της πολλαπλής υποστήριξης του Αγώνα, οι επίσημες κυβερνήσεις της Γηραιάς Ηπείρου, υπό τον φόβο μήπως η ελληνική εξέγερση λειτουργήσει ως έναυσμα για την εκδήλωση ανάλογων ανατρεπτικών (εθνικών ή/και κοινωνικών) κινήσεων στην Ευρώπη της Παλινόρθωσης, αρχικά την αντιμετώπισαν εχθρικά, ταυτίζοντάς την με τα συνωμοτικά κοινωνικοπολιτικά κινήματα της εποχής και αμφισβητώντας τη νομιμότητά της.

Παράλληλα, το ενδιαφέρον των Μεγάλων Δυνάμεων για τον ευρύτερο χώρο της Ανατολικής Μεσογείου, που την περίοδο εκείνη, πέρα από θέατρο πολέμου, συνιστά και ένα πεδίο οικονομικού ανταγωνισμού, συνδέεται με τα εμπορικά και γεωπολιτικά τους συμφέροντα, τις πολιτικές τους βλέψεις και τα σχέδιά τους για διεύρυνση της οικονομικής τους επιρροής στο Levante. Μέσα σε συνθήκες έντονης κινητικότητας και διπλωματικών ενεργειών από πλευράς εκπροσώπων και απεσταλμένων ισχυρών ευρωπαϊκών κρατών, ο Prokesch, ο μετέπειτα von Osten (1830) και πρώτος Αυστριακός πρέσβης στην Αθήνα (1834-1849), υπηρετώντας από το 1824 στις ναυτικές μονάδες της Αυστριακής Μοναρχίας που κινούνταν στο Αιγαίο για την καταπολέμηση της πειρατείας, ταξιδεύει στην Ανατολή ως πολεμικός ανταποκριτής (Kriegsberichterstatter). Μέσα από τις εκθέσεις και τις αναφορές του προς τις αυστριακές αρχές αλλά και τα ιδιωτικά του γράμματα, δηλαδή μέσα από τα μάτια ενός Ευρωπαίου με κλασική παιδεία αλλά και πίστη στις αρχές του απολυταρχισμού, μπορεί κανείς να ανιχνεύσει εκφάνσεις της πολιτικής διαχείρισης της Επανάστασης, προσλήψεις του ιστορικού παρελθόντος (της αρχαιότητας), πτυχές της καθημερινής ζωής και πολύπλευρες εμπειρίες όσων βίωσαν την επαναστατική περίοδο. Με λίγα λόγια να ανασυστήσει έναν κόσμο ιδεών, αντιλήψεων και καθημερινών εντυπώσεων, όπως αυτός αναδύεται μέσα από τον επιστολικό λόγο ενός Αυστριακού απεσταλμένου του οποίου η στάση απέναντι στο ελληνικό ζήτημα υπαγορεύθηκε από πολιτικό υπολογισμό και χαρακτηρίστηκε, ως επί το πλείστον, από αστάθεια.

From its outset, the Greek Revolution of 1821 was an event with a European dimension which, among other things, mobilized the most liberal elements in Europe and elsewhere. The strong philhellenic movement that developed upon the outbreak of the Revolution was expressed in various ways both in European environments and in the main Greek focal points of revolutionary activity. On the opposite side of the prolific support for the Struggle, the governments of Europe, fearing that the Greek uprising might spark similar conspiratorial social and political movements in the Europe of the Restoration, initially treated it with hostility, identifying it with the conspiratorial sociopolitical movements of the period and disputing its legality.

At the same time, the Great Powers were interested in the broader region of the Eastern Mediterranean which, apart from being a theater of war at that time, was also a field of economic competition associated with their commercial and geopolitical interests, political ambitions and plans to extend their economic

influence in the Levant. Under conditions of intense mobility and diplomatic actions by the representatives and emissaries of powerful European states, Anton Prokesch, later von Osten (1830), the first Austrian ambassador to Athens (1834-1849) who, after 1824, had served in the naval units of the Austrian Monarchy that were active in the Aegean Sea to combat piracy, traveled to the East as a war correspondent (Kriegsberichterstatter). Through his writings and reports to the Austrian authorities, but also in his private correspondence – i.e. through the eyes of a European with a classical education as well as faith in the principles of absolutism – one can detect aspects of the political management of the Revolution, concepts of Greece's historical (ancient) past, and aspects of the daily life and multiple experiences of those who had lived through the revolutionary period. In short, he was able to re-establish a world of ideas, viewpoints, daily experiences and impressions, as it emerged through the epistolary words of an Austrian emissary whose attitude to the Greek issue was dictated by political calculation and characterized mainly by instability by instability.

Οι μετασχηματισμοί του φιλελεύθερου φιλελληνισμού στην Ελλάδα των μέσων του 19ου αιώνα: Ένας διπλωμάτης παίρνει θέση / Transformations of liberal philhellenism in mid-nineteenth century Greece: A diplomat takes a stance

Γιώργος Τζεδόπουλος / Yorgos Tzedopoulos

Ο διπλωμάτης και ερασιτέχνης ζωγράφος Benjamin Mary ήταν ο πρώτος επιτετραμμένος του Βελγίου στην Αθήνα (1839-1844). Ο διορισμός του υπογράμιζε τις ομοιότητες ανάμεσα στα δύο νέα κράτη που ιδρύθηκαν ως αποτέλεσμα φιλελεύθερων εθνικών κινήσεων. Έτσι προσδιορίζει ένα κρίσιμο σημείο της ευρωπαϊκής ιστορίας: τη σύνδεση ανάμεσα στην επανάσταση, την κρατική συγκρότηση και την εθνική πολιτική. Στις διπλωματικές του αναφορές, όπως και στα σχέδια που ζωγράφιζε κατά την παραμονή του στην Ελλάδα, ο Mary διερεύνησε αυτή τη σύνδεση μέσω ενός φιλελληνικού λεξιλογίου πολιτικού φιλελευθερισμού και εθνογραφικού ρομαντισμού. Το εντυπωσιακό στον φιλελληνισμό του Mary, ωστόσο, είναι ότι δεν εμπεριείχε καμία αναφορά στην ελληνική αρχαιότητα· το γεγονός που συγκροτούσε τους Έλληνες ως έθνος και νομιμοποιούσε την ίδρυση ενός ανεξάρτητου ελληνικού κράτους ήταν η Ελληνική Επανάσταση. Ο Mary είδε την Επανάσταση όχι μόνο ως τον ερμηνευτικό φάκο της πολιτικής δραστηριότητας στην Ελλάδα, κυρίως του συνταγματικού κινήματος του 1843, αλλά επίσης ως μια αποφασιστική στιγμή του ευρωπαϊκού φιλελευθερισμού.

Ο Mary στάθηκε κριτικά απέναντι στο καθεστώς της προστασίας που καθόριζε τη θέση της Ελλάδας ως ανεξάρτητου κράτους και ιδιαίτερα στις αντιφάσεις της βρετανικής πολιτικής, τις οποίες εντόπισε από τη μια στην υποστήριξη του συνταγματικού κινήματος και από την άλλη στις αξιώσεις κυριαρχίας έναντι του νέου κράτους στη λογική του ιμπεριαλισμού και της αποικιοκρατίας. Επηρεασμένος ίσως και από μια εξελισσόμενη νευρολογική πάθηση, ο Mary εγκατέλειψε το βελγικό διπλωματικό αξίωμα της ουδετερότητας και μετακινήθηκε από τη θέση του διπλωμάτη σε εκείνη του ακτιβιστή. Ο φιλελληνισμός του, μαζί με τη δέσμευσή του στον φιλελευθερισμό, η οποία κινητοποιήθηκε επιπλέον από τον ρόλο των Βρετανών στην προσπάθεια της Αυστρίας να καταστείλει το ιταλικό εθνικό κίνημα, τον ώθησε να καταγγείλει τη βρετανική πολιτική στην Ελλάδα και την Ευρώπη στη διάρκεια μιας συνάντησης με τον Βρετανό πρεσβευτή στην Αθήνα. Ο Mary γνωστοποίησε το επεισόδιο σε ευρύτερο κοινό. Αυτή η διάρρηξη των κανόνων της υψηλής πολιτικής τον μετέτρεψε σε αποστάτη και του κόστισε τη θέση του και το κοινωνικό του κύρος.

Στην ανακοίνωση αναλύω την ελληνική εμπειρία του Mary με στόχο τη διερεύνηση των μετασχηματισμών του φιλελληνισμού στη φιλελεύθερη σκέψη και δράση των μέσων του 19ου αιώνα. Η ανακοίνωση στηρίζεται κυρίως στις ανέκδοτες αναφορές του Mary από το βελγικό υπουργείο Εξωτερικών στις Βρυξέλλες και στην αλληλογραφία της βρετανικής πρεσβείας στην Αθήνα, αλλά και στα σκίτσα του Mary από την Ελλάδα, όπου απεικόνισε γνωστούς και άγνωστους άντρες και γυναίκες, μεταξύ των οποίων και αρκετούς αγωνιστές της Επανάστασης.

The diplomat and amateur painter Benjamin Mary was the first Belgian chargé d' affaires at Athens (1839-1844). His appointment emphasized the similarities between the two newly established states that were the outcome of liberal national movements. It points thus to a critical moment of European

history: the conjunction between revolution, state formation, and national politics. Mary explored this conjunction in both his diplomatic reports and his sketches, using a philhellenic vocabulary of political liberalism and ethnographic romanticism. What is particularly striking in Mary's philhellenism, though, is that it was void of any reference to Greek Antiquity; for Mary, the event that had constituted the Greeks as a nation and legitimized the formation of an independent state was the Greek Revolution. He not only interpreted Greek political action, especially the constitutional movement of 1843, through the lens of the Revolution, but he also considered the latter as a decisive moment in the unfolding of European liberalism.

Mary was critical of the status of protection that defined Greece's position as an independent state, and particularly of the contradictions of British policy, which he identified in the support of the constitutional movement, on the one hand, and, on the other, in the claims of dominance over Greece in accordance with British imperialism and colonialism. Influenced perhaps as well by an ongoing neurotic ailment, Mary abandoned the Belgian diplomatic axiom of neutrality and shifted from the position of a diplomat to that of an activist. His philhellenism, coupled with his liberal engagement, triggered further by the role of the British in Austria's effort to suppress the Italian national movement, culminated in his violent denouncement of British policies in Greece and Europe during a meeting with the British ambassador at Athens. Mary made known the episode to a wider public, thus breaking the rules of high politics and turning him into an "apostate" that cost him his position and social status.

In this paper I analyze Mary's Greek experience with the aim to explore the transformations of philhellenism in the liberal thought and action of the mid-19th century. The paper is primarily based on Mary's unpublished reports from the archive of the Belgian Ministry of Foreign Affairs in Brussels and on the correspondence of the British Embassy at Athens, additionally also on Mary's sketches, in which he depicted known and unknown men and women, among them several fighters of the Revolution.

Ο Μίλος Ομπρένοβιτς και η Ελληνική Επανάσταση: Μια αναψηλάφηση / Miloš Obrenović and the Greek Revolution revisited

Ανδρέας Λυπεράτος / Andreas Lyberatos

Η στάση των βαλκανικών λαών, ηγεσιών και εθνικών κινημάτων στις κορυφαίες στιγμές της εθνοποιοτικής διεργασίας των γειτόνων τους, όπως είναι για τους Έλληνες η Επανάσταση του 1821, τυγχάνουν ιδιαίτερης ιστοριογραφικής πραγμάτευσης και διαχείρισης, η οποία πολύ συχνά παίζει σημαντικό ρόλο στην συγκρότηση και αναπαραγωγή ιδεών για την εθνική ή βαλκανική φυσιογνωμία των μετα-οθωμανικών κοινωνιών στον βαλκανικό χώρο, καθώς και για τις μεταξύ τους σχέσεις. Στην παρούσα ανακοίνωση θα επιχειρήσουμε να αναδείξουμε λίγο γνωστές μαρτυρίες για την σχέση και τη στάση του ηγέτη της ημι-αυτόνομης Σερβίας Μίλος Ομπρένοβιτς και του περιβάλλοντός του έναντι της Ελληνικής Επανάστασης, να εντοπίσουμε και να εξετάσουμε τα ερμηνευτικά διλήμματα που αναδεικνύουν οι ιδιαίτερες ιστορικές συνθήκες και τα υπάρχοντα ιστορικά τεκμήρια και να διερευνήσουμε κριτικά την διαχείριση του ζητήματος από την σερβική και ελληνική ιστοριογραφία.

The relation and attitudes of the Balkan peoples, their leaders and their national movements towards their Balkan neighbors in outstanding moments of the latter's nation-building processes, such as the 1821 Revolution for the Greeks, has been granted particular attention and study, which very often plays an important role in the construction of ideas about the national or Balkan character of post-Ottoman states and societies, as well as for their relations vis-a-vis one another. In the present paper we highlight little known testimonies about the attitudes of the semi-autonomous Serbian Prince Miloš Obrenović and his environment towards the Greek Revolution of 1821. Furthermore, we examine the interpretative dilemmas posed by the particular circumstances and the existing testimonies, and we critically dwell on the historiographic treatment of the question in Serbian and Greek historiography.

Η αλλαγή του ρόλου των ευρωπαϊκών Δυνάμεων από υποστηρικτών του Αγώνα και εγγυητών της Ανεξαρτησίας, σε αυστηρό επιτηρητή της αλυτρωτικής πολιτικής του νεοσύστατου ελληνικού κράτους, απογοήτευσε τους Έλληνες. Η πεποίθηση ότι, μετά τη ναυμαχία του Ναβαρίνου, εκείνες ανέλαβαν «ευθύνες» απέναντι στους Έλληνες συμβάδιζε με την αντίληψη ότι όφειλαν να συνεχίσουν να στηρίζουν την πολιτική του ελληνικού κράτους, εξαργυρώνοντας την πνευματική οφειλή τους στην αρχαία Ελλάδα. Οι Έλληνες θεωρούσαν ότι η εξάρτησή τους από τις «ευεργέτιδες» Δυνάμεις, στις οποίες αναγνώριζαν ότι όφειλαν την ύπαρξή τους, σήμαινε και υποστήριξη στη μετέπειτα πορεία τους προς την εθνική ολοκλήρωση. Για την Ευρώπη, από την άλλη, η ελληνική εθνική ιδέα είχε πάψει να έχει το ίδιο περιεχόμενο που είχε κατά τη διάρκεια της Επανάστασης· δεν επρόκειτο πλέον για ένα εθνικοαπελευθερωτικό κίνημα που ενέπνεε τους φιλελεύθερους λαούς, αλλά για την πολιτική ενός κράτους η οποία αντέβαινε στα εθνικά συμφέροντα των «προστατών» του. Στόχος της ανακοίνωσης είναι με βάση τον Τύπο της εποχής να ανιχνεύσει τις μεταπτώσεις, τις αμφιθυμίες και τις αντιφάσεις της «κοινής γνώμης» απέναντι στην πολιτική των εγγυητριών Δυνάμεων, που ερμηνευόταν ως «φιλελληνική» ή «ανθελληνική»· να αναδείξει τη χρήση του φιλελληνισμού στο πλαίσιο των αλυτρωτικών κινήματων μετά τη συγκρότηση του ελληνικού κράτους.

The change in the role of the European Powers from supporters of the Struggle and guarantors of Independence into that of strict supervisors of the irredentist policy of the newly founded Greek state disappointed the Greeks. The belief that after the battle of Navarino they took on “responsibilities” towards the Greeks went hand in hand with the perception that they had to continue to support Greek state policy, thereby redeeming their intellectual debt to ancient Greece. The Greeks considered that their dependence on the “benefactor” Powers, while recognizing that they owed their existence to them, also meant support in their subsequent course towards national integration. For Europe, on the other hand, the Greek national idea had ceased to have the same substance as it had during the Revolution; it was no longer about a national liberation movement that inspired the liberal peoples, but about the policy of a state that opposed the national interests of its “protectors”; The aim of this paper is to trace, based on the Press of the time, the transitions, ambiguities and contradictions of the “public opinion” towards the politics of the Guaranteeing Powers, which was interpreted as either “philhellenic” or “anti-Hellenic”, and to highlight the use of philhellenism in the framework of the irredentist movements after the formation of the Greek state.

Ο πυρετός της Ελληνικής Επανάστασης σε ένα κόσμο σε κίνηση / The Greek Revolution fever in a world in motion

*Οι Επτανήσιοι ανάμεσα σε παλιές και νέες αυτοκρατορίες στις απαρχές του «αιώνα των επαναστάσεων»
/ The Ionians islanders between old and new empires at the dawn of the "century of revolutions"*

Γεράσιμος Παγκράτης / Gerassimos Pagratis

Η Επτάνησος Πολιτεία υπήρξε η πρώτη κρατική μορφή που λειτούργησε στον χώρο όπου επρόκειτο να ιδρυθεί το ελληνικό κράτος. Χάρη σε διάφορες συγκυρίες και ιδίως στην πρόσκαιρη συμμαχία Ρώσων και Οθωμανών, στο πλαίσιο του β' αντι-ναπολεόντειου συνασπισμού, στο Ιόνιο πέλαγος συγκροτήθηκε ένα κράτος αυτόνομο, αλλά με περιορισμένη ανεξαρτησία στην εσωτερική και εξωτερική πολιτική. Όπως έχει τονιστεί, το κράτος αυτό υπήρξε μια πρόγευση ελληνικής ανεξαρτησίας, ένα πείραμα στο πλαίσιο του οποίου δοκιμάστηκαν όλα τα αναγκαία για ένα σύγχρονο κράτος συστατικά στοιχεία (σύνταγμα, κρατική γλώσσα, οικονομική πολιτική, κρατικά αναγνωρισμένη θρησκεία κλπ.). Η εισήγηση αυτή επικεντρώνεται στις προσλήψεις της ίδρυσης και λειτουργίας αυτού του κρατιδίου από την ελληνική και την ευρωπαϊκή κοινή γνώμη, από τους κύκλους δηλ. εκείνους όπου θα γεννιόταν αργότερα ο φιλελληνισμός. Το ερώτημα αυτό εντάσσεται σε μια ευρύτερη συζήτηση για τις βάσεις του ευρωπαϊκού φιλελληνισμού και ιδίως για τη συμμετοχή των ίδιων των Ελλήνων στη διαμόρφωσή του.

The Septinsular Republic was the first state to operate in the area where the Greek state was to be founded. Thanks to various circumstances, and especially to the temporary alliance between the Russians and the Ottomans, in the context of the Second Anti-Napoleonic Coalition, an autonomous state was established in the Ionian Sea, but with limited independence in domestic and foreign policy. As has been pointed out, this state has been a foretaste of Greek independence, an experiment in which all the components necessary for a modern state (constitution, state language, economic policy, state-recognized religion, etc.) have been tested. This paper focuses on the perceptions of the establishment and operation of this state by the Greek and European public opinion. This question is part of a broader discussion of the foundations of European philhellenism and in particular of the participation of the Greeks themselves in its formation.

*Η Ελληνική Επανάσταση και ο Αμερικανικός Φιλελληνισμός: Η υπόθεση των ορφανών ελληνόπουλων
/ The Greek War of Independence and the American philhellenism: The Case of the Greek orphans*

Ιάκωβος Μιχαηλίδης / Iakovos Michailidis

Η ανακοίνωση εστιάζει στην περίπτωση των ελληνόπουλων, τα περισσότερα ήταν ορφανά, τα οποία μεταφέρθηκαν στις ΗΠΑ κατά τη διάρκεια της Ελληνικής Επανάστασης. Πρόκειται, σε μεγάλο βαθμό, για μια αδιερεύνητη πτυχή της Ελληνικής Επανάστασης και του κινήματος του Αμερικανικού Φιλελληνισμού. Τα παιδιά μεταφέρθηκαν στις ΗΠΑ και υιοθετήθηκαν από ορισμένες αμερικανικές οικογένειες. Η πλειοψηφία τους σπούδασε σε μερικά από τα κορυφαία πανεπιστήμια των ΗΠΑ, όπως το Yale και το Πανεπιστήμιο του Χάρβαρντ καθώς και το Κολέγιο Amherst. Μετά την ολοκλήρωση των σπουδών τους, μερικά από τα παιδιά παρέμειναν μόνιμα στις ΗΠΑ, ενώ άλλα επέστρεψαν στην ανεξάρτητη Ελλάδα. Η ανακοίνωση στηρίζεται σε μια εκτεταμένη αρχειακή έρευνα στα αρχεία των ΗΠΑ, ειδικά σε εκείνα των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων. Προσπαθεί να αναδείξει τους λόγους που οδήγησαν στη μετακίνηση των παιδιών στις ΗΠΑ, χαρτογραφεί τους τρόπους καταγωγής τους και αναλύει τις συνέπειες τόσο για την ελληνική όσο και για την αμερικανική κοινωνία.

The paper focuses on the case of the Greek children, most of them orphans, that were transferred to the United States of America during the Greek War of Independence. This remains a little-known aspect of American philhellenism. The children were relocated to the US and were adopted by American families. The majority

studied at some of the leading US Universities such as Yale and Harvard University, and Amherst College. A number of them remained in the US throughout their entire life, while others returned to independent Greece. The paper is based on an extensive archival research in the US archives, particularly of eminent US universities. It engages in an effort to highlight the reasons that led to their relocation to the US, it maps the places of their origin, and analyses the consequences both for the Greek and the American society.

“Greek fever”. The Greek Revolution and the making of American philhellenism / «Ελληνικός Πυρετός». Η Ελληνική Επανάσταση και η δημιουργία του Αμερικανικού Φιλελληνισμού

Sakis Gekas

The role of American Philhellenes of diverse backgrounds is well-known but little-explored with few exceptions (Earle 1927; Kaplan 1993; Repousis 1999; Hatzidimitriou 2002; Javavone 2017). The civilizational orientalist discourse in favor of independence drew on the tradition of the American Revolution and created a legacy that resonates to the present; beyond the public celebration of the role of Howe and other Americans in 2019, United States involvement in the Greek Revolution needs to be explored through a story of individual aspirations, commercial interests, foreign policy ambitions and Christian humanitarianism. This paper takes stock of findings and the writings of Americans who traveled, lived in Greece and wrote about the revolution, but will not focus on individual motives; the paper instead explores the rise of philhellenism and presents an overview of newspapers (through the previously untapped database of US newspapers “Chronicling America”), Senate and Congress discussions, to address the following questions: How did the dissemination of news about the revolutionary war form a public opinion that was supportive of Greek independence in the United States? How did newspapers report key moments and events in Greece? Americans who went to Greece wrote first-hand accounts that were then published and re-produced throughout the United States Press, overwhelmingly in favor of the Greek cause and often against a more timid official US policy. In the 1820s the ‘Greek fever’ was punctuated by the sailing of the “American Squadron” in the Mediterranean amidst concerns about piracy and was blemished by the scandal known as “Frigate Affair” in 1826-27; both events were followed by an intensifying campaign to raise funds for a successful conclusion to the war. The role of individuals (Everett, Howe, Jarvis, Miller and others) is crucial, and the paper pays equal attention to how the news from the war front were reproduced in the United States, how they were embellished and to what extent this news formed a humanitarian discourse, a legacy for many other ‘missions’ in the history of the United States ever since. The paper looks at the activism of certain agents who served in the military and were active in fundraising as public opinion-makers and amateur historians, to develop a more nuanced understanding and provide new approaches and interpretations to philhellenism in the United States as a transnational movement.

Ο ρόλος των Αμερικανών φιλελλήνων προερχόμενων από διαφορετικό υπόβαθρο είναι ευρέως γνωστός αλλά έχει διερευνηθεί ελάχιστα με λίγες εξαιρέσεις (Earle 1927, Kaplan 1993, Repousis 1999, Hatzidimitriou 2002, Javavone 2017). Ο πολιτισμικός οριενταλιστικός λόγος υπέρ της ανεξαρτησίας άντλησε από την παράδοση της Αμερικανικής Επανάστασης και δημιούργησε μια κληρονομιά που απηχεί μέχρι σήμερα: πέρα από τον δημόσιο εγκωμιασμό του ρόλου του Howe και άλλων Αμερικανών το 2019, η εμπλοκή των Ηνωμένων Πολιτειών στην Ελληνική Επανάσταση χρειάζεται να ερευνηθεί μέσα από μια αφήγηση ατομικών επιδιώξεων, εμπορικών συμφερόντων, φιλοδοξιών εξωτερικής πολιτικής και χριστιανικού ανθρωπισμού. Η ανακοίνωση αξιολογεί τα ευρήματα και τα γραπτά των Αμερικανών που ταξίδεψαν, έζησαν στην Ελλάδα και έγραψαν για την Επανάσταση αλλά δεν εστιάζει στα ατομικά κίνητρα: αντιθέτως, η ανακοίνωση ερευνά την άνοδο του φιλελληνισμού και παρουσιάζει μια επισκόπηση εφημερίδων (αντλώντας από την έως τώρα αναξιοποίητη βάση δεδομένων εφημερίδων «Chronicling America»), συζητήσεις στο κογκρέσο και στη γερουσία, για να απαντήσει στα ακόλουθα ερωτήματα: Πώς η διασπορά των ειδίσεων για τον επαναστατικό πόλεμο διαμόρφωσε μια κοινή γνώμη υποστηρικτική προς την ελληνική ανεξαρτησία στις Ηνωμένες Πολιτείες; Πώς παρουσίαζαν οι εφημερίδες τις μεγάλες στιγμές και τα μεγάλα γεγονότα στην Ελλάδα; Αμερικανοί, οι οποίοι μετέβησαν στην Ελλάδα, κατέγραψαν τα γεγονότα οι ίδιοι, τα οποία κατόπιν δημοσιεύτηκαν και αναπαράχθηκαν σε όλο τον Τύπο των Ηνωμένων Πολιτειών, παίρνοντας θέση συντριπτικά υπέρ του ελληνικού σκοπού

και συχνά ενάντια στην πιο άτολμη επίσημη πολιτική της χώρας τους. Τη δεκαετία του 1820 ο «ελληνικός πυρετός» παρεμβλήθηκε από την πλεύση αμερικανικής μοίρας στη Μεσόγειο εν μέσω ανησυχιών λόγω πειρατείας και αμαυρώθηκε με το σκάνδαλο των φρεγατών του 1826-27. Αμφότερα τα γεγονότα ακολούθησε μια εντεινόμενη εκστρατεία συγκέντρωσης πόρων για μια επιτυχή έκβαση του πολέμου. Ο ρόλος κάποιων ατόμων (Everett, Howe, Jarvis, Miller και άλλοι) είναι κρίσιμος και η ανακοίνωση στρέφει την προσοχή της εξίσου στο τρόπο που τα νέα από το μέτωπο του πολέμου αναπαράγονταν στις Ηνωμένες Πολιτείες, πώς διανθίζονταν και σε ποιο βαθμό αυτά τα νέα διαμόρφωσαν έναν ανθρωπιστικό λόγο, που αποτέλεσε κληρονομιά για πολλές άλλες «αποστολές» στην ιστορία των ΗΠΑ έκτοτε. Η ανακοίνωση ερευνά τον ακτιβισμό ορισμένων παραγόντων, που υπηρετούσαν στον στρατό, δραστηριοποιούνταν στη συγκέντρωση χρημάτων ως διαμορφωτές κοινής γνώμης και ερασιτέχνες ιστορικοί, για να προσφέρει βαθύτερη κατανόηση των διαφοροποιήσεων και να παρέχει νέες προσεγγίσεις και ερμηνείες για τον φιλελληνισμό στις Ηνωμένες Πολιτείες ως διεθνικό κίνημα.

Απόηχοι του Αγώνα στην Αμερική. Η Επανάσταση του 1821 επί σκηνής / Echoes of the Greek War of Independence in America. The Revolution of 1821 on Stage
Μαρία Γεωργοπούλου / Maria Georgoroulou

Η απήχηση της Ελληνικής Επανάστασης στην Αμερική είναι ένα θέμα που ακόμα δεν έχει μελετηθεί διεξοδικά. Η παρουσίαση μου επικεντρώνεται σε δύο θεατρικά έργα γραμμένα από Αμερικανούς συγγραφείς τα οποία παίχτηκαν στην Αμερική και στο Λονδίνο το 1822. Πρωταγωνιστής και των δύο έργων είναι ο Αλή Πασάς (1740-24 Ιανουαρίου 1822), ο οποίος συνέβαλε αποφασιστικά, αν και άθελά του, στον αγώνα των Ελλήνων για την ανεξαρτησία τους αρχικά λόγω της επιρροής που είχε στο Λόρδο Βύρωνα. Τα δύο αγγλικά μελοδράματα είναι: *Η Ελληνίδα αιχμάλωτη* (The Grecian Captive) ή *Η πτώση της Αθήνας* (The Fall of Athens) του Μορντεκάι Νόα (1785-1851) και το *Αλή Πασάς ή το Δαχτυλίδι* (Signet Ring) του John Howard Payne (1791-1852), που έζησε για πολλά χρόνια στο Λονδίνο.

Τα δύο έργα γράφτηκαν και παίχτηκαν αμέσως μετά το θάνατο του Αλή Πασά όσο η Ελληνική Επανάσταση ήταν ακόμη στο αρχικό της στάδιο. Ο κακός Αλή Πασάς και η όμορφη Ελληνίδα αιχμάλωτη που προσπαθεί να αποφύγει την οργή και τις παρενοχλήσεις του για να σμίξει με τον αγαπημένο της, προσφέρουν τα απαραίτητα στοιχεία αγριότητας, αισθησιασμού, εξωτισμού και δράσης για ένα επιτυχημένο μελόδραμα. Και τα δύο έργα μεταλλάσσουν την ιστορία του Αλή Πασά για να τονίσουν θέματα που πιστεύουν ότι θα έχουν μεγαλύτερη απήχηση στο θεατρόφιλο κοινό. Ο Νόα μεταφέρει τη δράση του Αλή Πασά από τα Γιάννενα στην Αθήνα ενώ στο φινάλε της παράστασης δημιουργεί μια φανταστική αλληγορική σκηνή θριάμβου όπου ενώνουν τις φωνές τους φημισμένοι αρχαίοι Έλληνες και σύγχρονοι επαναστάτες συμπεριλαμβανομένων και Αμερικανών. Η κατάληξη του έργου του Payne θέλει τον Αλή Πασά να αυτοπυρπολείται στο φρούριο των Ιωαννίνων για να μην πέσει ο ίδιος και τα πλούτη του στα χέρια του Σουλτάνου.

Η ανάλυση των χαρακτήρων, των ονομάτων που παραπέμπουν σε ήρωες της Ελληνικής Επανάστασης και κακούς Οθωμανούς, καθώς και των γεωγραφικών και ιστορικών αναφορών στα δύο έργα προσφέρουν ενδιαφέροντα στοιχεία για την απήχηση των γεγονότων του '21 στην μακρινή Αμερική, για την πρόσληψη εξωτικών στερεοτύπων και για τον αντίκτυπο του αγώνα της ανεξαρτησίας στο αμερικανικό και αγγλικό κοινό.

The impact of the Greek War of Independence in America has not yet been fully studied. My presentation focuses on two theatrical plays written by American playwrights that were performed in America and London in 1822. The protagonist of both plays is Ali Pasha (1740 – 24 January 1822), who contributed decisively, if unwittingly, to the struggle of the Greeks for their independence primarily because of the effect he had on Lord Byron. The two melodramas are: *The Grecian Captive* or *The Fall of Athens* by Mordecai Noah (1785-1851), and *Ali Pasha* or *Signet Ring* by John Howard Payne (1791-1852), who lived for many years in London.

The two works were written and performed immediately after Ali Pasha's demise while the Greek Revolution was still in its early stages. The villain Ali Pasha and the beautiful Greek prisoner who tries to avoid his wrath and harassment in order to be reunited with her beloved, offer the necessary elements of

savagery, sensuality, exoticism and action for a successful melodrama. Both works transform Ali Pasha's story to highlight themes that would presumably resonate with the intended audiences. Noah transposes Ali Pasha's action from the city of Ioannina to Athens while the finale of the show is a fantastic allegorical scene of triumph where famous ancient Greeks and modern revolutionaries, including several from the Americas, join the chorus. In the end of Payne's play, Ali Pasha sets himself on fire in the citadel of Ioannina so that he and his riches do not fall into the hands of the Sultan.

The analysis of the characters and of the names referring to heroes of the Greek Revolution and the wicked Ottomans, as well as of the geographical and historical references in the two works, offers interesting information on the resonance of the events of 1821 in distant America, on the perception of exotic stereotypes, and on the impact of the struggle for independence on American and English audiences.

Αυτοκρατορίες σε κρίση και η Ελληνική Επανάσταση / Empires in crisis and the Greek Revolution

Ρωσικοί Φιλελληνισμοί: Από το Συνέδριο της Βιέννης στην Ελληνική Επανάσταση / Russian philhellenism(s): From the Congress of Vienna to the Greek Revolution

Άντα Διάλλα / Ada Dialla

Το θέμα του Ρωσικού Φιλελληνισμού δεν έχει μελετηθεί επαρκώς στην ελληνική ιστοριογραφία, ενώ και η διεθνής βιβλιογραφία έχει «παραβλέψει» το 'ρωσικό σταθμό' στο Ευρωπαϊκό ταξίδι των φιλελληνικών ιδεών, αν συγκρίνει κανείς, χάριν παραδείγματος, με τη Βρετανική ή τη γαλλική περίπτωση. Η ανακοίνωσή μου θα έχει ως στόχο να εξετάσει τα πολλαπλά κίνητρα για την έκφραση του φιλελληνικού αισθήματος και των πρακτικών, όπως εκφράζονται σε διάφορα στρώματα της ρωσικής κοινωνίας. Έννοιες όπως ο φιλελευθερισμός, ο εθνικισμός, ο λόγος περί δικαιωμάτων του ανθρώπου, η ουτοπία ήταν κεντρικές, όπως εξάλλου και οι αντιλήψεις περί της κοινής θρησκείας, των κοινών ιστορικών δεσμών και τέλος οι πολιτικές απέναντι Οθωμανική Αυτοκρατορία.

The question of Russian philhellenism has not been adequately studied in Greek historiography, and until recently international bibliography had neglected the “Russian station” in the European voyage of the philhellenic ideas by comparison to British and French philhellenism. My presentation aims to examine a variety of motivations for the expression of philhellenic sentiments and practices in different strata of Russian society, such as liberalism, nationalism, human rights discourse, utopia, religion, historical ties, and finally, the rivalry with the Ottoman Empire.

Μαύρη Επανάσταση-Λευκή Σκλαβιά: Αϊτή, επαναστατημένοι Έλληνες και η πρόσληψη του Φιλελληνισμού / Black Revolution-White Slavery: Haiti, Greek Revolutionaries and the reception of philhellenism

Αριάδνη Μουταφίδου / Ariadni Moutafidou

Τον Ιανουάριο του 1822, η Αϊτή υπήρξε το πρώτο ελεύθερο κράτος διεθνώς που αναγνώρισε επίσημα την Ελληνική Επανάσταση, πριν από την Μ. Βρετανία, αλλά και τις ΗΠΑ. Η επίσημη επιστολή του μιγά προέδρου της Δημοκρατίας της Αϊτής, Ζαν-Πιερ Μπουαγιέ, προς τους επαναστατημένους Έλληνες είναι το μόνο βέβαιο και επίσημο έγγραφο που διαθέτει η έρευνα, και αποτελεί τη βάση της διερεύνησης της έννοιας του φιλελληνισμού στη συγκεκριμένη περίπτωση. Αμέσως μετά την έκρηξη της Γαλλικής Επανάστασης, η Αϊτή υπήρξε το πρώτο έθνος που απαίτησε, διεκδίκησε ένοπλα και επέτυχε την πραγμάτωση των αρχών της Γαλλικής Επανάστασης και της Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Πολίτη. Η επανάσταση στην γαλλική αποικία του Αγ. Δομίνικου στις Δυτικές Ινδίες, σε ζώνη της περιφέρειας του παγκόσμιου συστήματος, μετέτρεψε την πιο επικερδή αποικία σκλάβων στο πρώτο ανεξάρτητο κράτος που δημιουργήθηκε ύστερα από ένοπλο αγώνα, από σκλάβους που έγιναν επαναστάτες, την Αϊτή. Η Ευρώπη που εξάγει τη διττή επανάσταση και κυριαρχεί σε ολόκληρο τον τότε γνωστό κόσμο, είναι αυτή που επίσης εξάγει και την ισχύ της ιδεολογίας της, τις πολιτικές, πολιτιστικές και πολιτισμικές της αρχές. Πρόκειται για αυτά τα μέσα, τα ίδια τα όπλα της Ευρώπης, που οι λαοί παγκοσμίως θα χρησιμοποιήσουν για να αποτινάξουν τον ευρωπαϊκό ζυγό στον εξωευρωπαϊκό χώρο, ή τον όποιο ζυγό ή τυραννία παγκοσμίως, σε κάθε άκρη της γης μέσα από ένοπλο αγώνα με εθνικές και φιλελεύθερες διεκδικήσεις, για να αποκτήσουν την ελευθερία τους. Η Μαύρη Αϊτιανή Επανάσταση, η πρώτη μαύρη επανάσταση παγκοσμίως που οδηγεί στη δημιουργία ενός νέου έθνους, ενός νέου ανεξάρτητου, ελεύθερου κράτους, υπήρξε ταυτόχρονα εκείνη, που σύμφωνα με τις νεώτερες έρευνες, στοίχειωνε την Λευκή Γαλλική Επανάσταση.

Πού έγκειται, λοιπόν, η πρόσληψη του Φιλελληνισμού στην περίπτωση της Αϊτής; Πρόκειται για έκφραση εθνοαπελευθερωτικών ή φιλελεύθερων τάσεων, για επίδραση του ρομαντισμού και της παγκόσμιας εμβέλειας του αρχαιοελληνικού πολιτισμού, για φαινόμενο διεθνικού χαρακτήρα, για καλλιτεχνικό πεδίο; Πρόκειται, σε ένα ευρύτερο πλαίσιο, για τη δύναμη της αλληλεγγύης και της παγκόσμιας ενοποιητικής δύναμης των αρχών του Διαφωτισμού, της Γαλλικής Επανάστασης, της Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Πολίτη; Πέρα από την περιορισμένη επίσημη αρχειακή τεκμηρίωση, η σύγκριση και οι αναλογίες ή διαφοροποιήσεις μεταξύ Αϊτινής και Ελληνικής Επανάστασης, μας επιτρέπουν να ερμηνεύσουμε και να κατανοήσουμε επισταμένα αλλά και ευρύτερα την πρόσληψη του φιλελληνισμού στην συγκεκριμένη περίπτωση της Αϊτινής Δημοκρατίας, που η παρούσα μελέτη στόχο έχει να εντοπίσει, να εξετάσει και να αναλύσει σε πολλαπλά, πολυδιάστατα και διαφωτιστικά πεδία διερεύνησης.

In January 1822, Haiti was the first free nation to internationally and officially recognize the Greek Revolution, even before Great Britain or the USA. The official letter of the President of the Republic of Haiti Jean-Pierre Boyer, to the Greek revolutionaries is the only safe and sound, official document available, forming the basis for exploring the concept of philhellenism in this specific case. Immediately after the outbreak of the French Revolution, Haiti was the first nation to claim and achieve the realization of the principles of the French Revolution and the Declaration of the Rights of Human and Citizen. The revolution in the French colony of St. Domingue in the West Indies, in a zone of the periphery of the world system, transformed the most lucrative slave colony into the first independent state, created after an armed struggle by slaves who became rebels, namely Haiti. While the Dual Revolution took the form of a European expansion in and conquest of the rest of the world, at the same time, Europe also exported the power of its ideology, European civilization at large. These were the means, the very weapons of Europe, which the peoples of the world used to shake off European domination in the outer-European world, or any yoke or tyranny worldwide, through armed struggle in order to urge national and liberal demands and gain their freedom. The Black Haitian Revolution, the first black revolution worldwide leading to the creation of a new nation, a new free and independent state, was at the same time, research argues, the one that haunted the White French Revolution.

Consequently, how is philhellenism perceived in this very case of Haiti? Is it about an expression of ethnic-liberal or liberal tendencies, an impact of romanticism and the global reach of Ancient Greek culture, a phenomenon of transnational nature, an artistic field? Is this, in a broader sense, about the power of solidarity and the global unifying power of the principles of the Enlightenment, the French Revolution, the Declaration of the Rights of Man and Citizen? Apart from the limited, official archival documentation, the comparison and the analogies or differentiations between the Haitian and the Greek Revolution, offer rich insights into complex parameters of philhellenism and its interpretation and understanding in this very case of the Haitian Republic, which this study aims to identify, examine and analyses in multiple, promising and most enlightening fields of investigation.

Ξένοι εθελοντές και ιθαγενείς εξεγερμένοι: Η αποικιακή διάσταση στις επαναστάσεις της Ισπανίας και της Ελλάδας / Foreign volunteers and indigenous rebels: A colonial studies approach of the Spanish and the Greek Revolutions

Άννα Καρακατσούλη / Anna Karakatsouli

Ο Φιλελληνισμός αποτελεί ένα πολύπλευρο διεθνικό κίνημα της νεωτερικότητας που συμβαδίζει με την ανάπτυξη της δημόσιας σφαίρας στις δυτικές κοινωνίες. Κινητοποίησε με επιτυχία τη δυτική κοινή γνώμη για τον Αγώνα των Ελλήνων και την υπόθεση της ελευθερίας, επειδή ενσάρκωνε το κεντρικό αίτημα των λαών στις αρχές του 19ου αιώνα για ελευθερία από την απολυταρχία, την αυθαιρεσία της εξουσίας, τα βάρη της φεουδαρχίας, τον καταναγκασμό της Εκκλησίας. Σε αυτό το πλαίσιο η εθνική αυτοδιάθεση των Ελλήνων ερμηνεύθηκε από τους συγχρόνους της ακόμη και ως αντιαποικιακός αγώνας κατά του Οθωμανού επικυρίαρχου σε παραλληλία με τον αντιαποικιακό αγώνα των λαών της Λατινικής Αμερικής κατά της μητρόπολης Ισπανίας. Με αυτό το έναυσμα, στην παρούσα ανακοίνωση θα εξετάσουμε συγκριτικά την Ελληνική Επανάσταση με την αντίσταση των Ισπανών κατά της

Ναπολεόντειας κατοχής (1808-1814) χρησιμοποιώντας όρους των Αποικιακών Σπουδών για να διερευνήσουμε μια πτυχή της διεθνούς αλληλεγγύης στον αγώνα για εθνική αυτοδιάθεση που δεν έχει μελετηθεί αρκετά.

Κατά τη διάρκεια του Ιβηρικού Πολέμου βρέθηκαν αντιμέτωποι τα στρατεύματα του Ναπολέοντα που εισέβαλαν στην Ισπανία το 1808 και οι Ισπανοί φιλελεύθεροι πατριώτες που αντιστάθηκαν στη γαλλική κατοχή και διεξήγαγαν έναν πολύχρονο ασύμμετρο πόλεμο με τη συνδρομή βρετανικών ενισχύσεων. Οι Ισπανοί υιοθέτησαν μεθόδους ανταρτοπόλεμου (guerilla) ενώ οι βρετανικές δυνάμεις υπό τον Δούκα του Wellington πολεμούσαν τηρώντας την καθιερωμένη παράταξη μάχης των δυτικών εγχειριδίων πολέμου και τους παραδοσιακούς κώδικες τιμής με συνεχή σημεία τριβής μεταξύ των συμμάχων τα θέματα τακτικής και στρατηγικής. Μελετώντας τις αναφορές και τα απομνημονεύματα των Βρετανών αξιωματικών διαπιστώνουμε ότι προσεγγίζουν τους Ισπανούς με όρους όπως «ιθαγενείς», «βάρβαροι», «άγριοι», «υπανάπτυκτοι», «αγενείς», κλπ. που τους θέτουν σαφώς εκτός της σφαίρας του δυτικού πολιτισμού και του «πολιτισμένου» κόσμου. Αντίστοιχα, στα κείμενα των Φιλελλήνων που πολέμησαν στην Ελλάδα, οι Έλληνες είναι δόλιοι, υποκριτές, δειλοί και βάρβαροι σφαγείς, τυφλωμένοι από την απληστία. Μόνιμο σημείο διάστασης μεταξύ των ξένων εθελοντών και των εξεγερμένων Ελλήνων είναι επίσης ο τρόπος διεξαγωγής του πολέμου και η ριζική απόκλιση της τακτικής που υιοθετούν τα άτακτα σώματα των Ελλήνων από τα δυτικά πρότυπα μάχης. Η ανακοίνωση θα εξετάσει τους όρους με τους οποίους οι δύο ομάδες συμπολεμιστών, αλλοδαποί και ιθαγενείς, έρχονται σε επαφή στην Ισπανία και την Ελλάδα, τις αντιλήψεις που διέπουν αυτήν την επαφή και την κοινή αποικιοκρατική αντιμετώπιση των εξεγερμένων του ευρωπαϊκού Νότου από τις Μεγάλες Δυνάμεις.

Philhellenism originated in modern Western societies as a manifold transnational movement along with the development of the public sphere. It mobilized public opinion in support of the Greek struggle for independence and this solidarity rapidly gained a wide audience. The success of the philhellenic movement can be explained by its alignment with the main popular demand in the aftermath of the Restoration, i.e. freedom as a human right and the rejection of absolutism, feudal burdens and the coercion of the Church. It manifested itself in public interventions via newspaper articles, books and pamphlets, fundraising galas and auctions, and artistic creations of romantic inspiration. Among the abundant printed material put into circulation in the 1820s about the war in Greece, we would like to pinpoint here the original approach of the Greek issue as an anticolonial struggle. Set in parallel by its contemporaries with the anticolonial struggle in Latin America against Spain, the Greek revolution is thus vindicated as the rightful revolt of a colonial people against its despotic oppressor.

The solidarity with the Greeks also took the form of military aid including shipments of ammunition and arrival of volunteers ready to fight by the side of the rebels. The close contact between two distinct groups of fighters, Western officers and indigenous warlords, brought out the clear rift separating local conditions and practices with Western tactics and mentalities. In this paper we propose to compare the reactions of the foreign volunteers in the Peninsular War and of those in the Greek Revolution. Spanish liberals fighting an asymmetric warfare against Napoleon's army from 1808 till 1814 had the support of British regular forces under the command of the Duke of Wellington and British volunteers. In the reports and the Memoirs of the latter the Spaniards are invariably described as a barbaric and savage indigenous people, ignorant of the noble virtues of Civilization and underdeveloped, laying clearly outside the modern world. Similar qualifications apply also to the accounts of their experience in Greece by the Philhellenes: the Greeks are coward, barbaric, rude, deserving only some kind of colonial administration like the Indian people under British rule.

This paper will probe the colonial aspects of the Greek War of Independence in its relationship with the West and the subaltern status of the European South already recognizable in the early 19th century.

Αυτοκρατορικά και εθνικά σχέδια απελευθέρωσης. Το παράδειγμα της Πελοποννήσου / Imperial and national liberation schemes. The case of the Peloponnese

Νίκος Ροτζόκος, Διονύσης Τζάκνης / Nikos Rotzokos, Dionisis Tzakis

Η Πελοπόννησος κατείχε κεντρική θέση στους ανταγωνιστικούς σχεδιασμούς των ευρωπαϊκών δυνάμεων στην ανατολική Μεσόγειο τον 18ο και τον αρχόμενο 19ο αιώνα, γεγονός που ευνοούσε την

καλλιέργεια της ιδέας της απόσχισης από την Οθωμανική Αυτοκρατορία. Στην ανακοίνωση εξετάζονται οι συνωμοτικές κινήσεις και τα σχέδια απόσχισης που εκδηλώθηκαν στην Πελοπόννησο το 1770, το 1808-9 και το 1821. Επισημαίνονται οι ομοιότητες και οι διαφορές τους και διερευνώνται οι συνέχειες και οι ασυνέχειες στον τρόπο με τον οποίο προσλαμβάνεται η ιδέα της απελευθέρωσης, δηλαδή της απαλλαγής από την οθωμανική κυριαρχία. Η ανακοίνωση δεν αντιμετωπίζει τις συνωμοτικές κινήσεις και τα σχέδια αυτά ως «φάσεις» ή «επεισόδια» μιας ενιαίας και συνεχούς πορείας προς την εθνική ολοκλήρωση, παρ' όλο που το εθνικό κίνημα εγκολπώνεται και μεταπλάθει τα προγενέστερα σχέδια, ώστε να υπηρετήσουν το δικό του πολιτικό πρόγραμμα.

By virtue of occupying a central position amid the competing projects of European forces in the eastern Mediterranean in the 18th and the upcoming 19th century, the Peloponnese was salutary to cultivating the idea of secession from the Ottoman Empire. This prospective presentation examines the conspiratorial movements and secessionist enterprises that unfolded in the Peloponnese in 1770, 1808-9, and 1821. It stresses their similarities and dissimilarities, and investigates the continuities and discontinuities through which the idea of liberation – that is, of liberation from Ottoman rule – was received. The presentation does not treat these conspiratorial movements as “stages” or “episodes” of a unified and continuous course toward national liberation, although the national movement espoused and remolded those earlier projects so that they served its own political agenda.

Οθωμανικές θεωρήσεις απέναντι στο φιλελληνικό κίνημα / Ottoman perceptions of philhellenism
Λεωνίδας Μοίρας / Leonidas Moiras

Με την έκρηξη της Ελληνικής Επανάστασης οι Οθωμανοί καλούνταν να διαχειριστούν μια «συλλογική αποστασία» των υπηκόων τους, οι οποίοι επιδίωκαν τη ρήξη με το οθωμανικό πολιτικό καθεστώς και τη de facto ανεξαρτητοποίησή τους. Ο σουλτάνος, οι γραφειοκράτες της Πύλης και οι Οθωμανοί διανοούμενοι αναζήτησαν τα αίτια που οδήγησαν στην «ανταρσία» των υπηκόων τους και η οθωμανική διοίκηση, εκτός από την άμεση κινητοποίηση των στρατιωτικών της δυνάμεων, επιστράτευσε διάφορα μέσα για να επαναφέρει στη «νομιμότητα» τους επαναστατημένους Έλληνες.

Ταυτόχρονα η Ελληνική Επανάσταση αποτέλεσε τον μείζονα δίαυλο, μέσα από τον οποίο οι νεωτερικές ιδέες της Γαλλικής Επανάστασης και του Ευρωπαϊκού Διαφωτισμού απέκτησαν καθοριστική σημασία όσον αφορά τη διαμόρφωση της οθωμανικής πολιτικής σκέψης και ιδεολογίας. Μέσα από τα κατασχεθέντα έγγραφα των επαναστατών, οι Οθωμανοί κλήθηκαν να δώσουν απαντήσεις στις νέες προκλήσεις που έθετε η «αποστασία του millet των Ρωμιών».

Ένα από τα ζητήματα που απασχόλησαν την οθωμανική διοίκηση ήταν και η απήχηση της Ελληνικής Επανάστασης στον ευρωπαϊκό Τύπο και οι μεγάλες διαστάσεις που έλαβε ο Φιλελληνισμός. Η διόγκωση του φιλελληνικού ζητήματος και οι συχνές επεμβάσεις των δυτικών κρατών για τη διευθέτηση του ζητήματος με αφορμή ανθρωπιστικούς λόγους, προκάλεσαν την αγανάκτηση των Οθωμανών, οι οποίοι απέρριπταν κάθε ανάμειξη των πρεσβευτών στις εσωτερικές υποθέσεις της Αυτοκρατορίας και τους καλούσαν να σταματήσουν να τρέφουν ψευδαισθήσεις σχετικά με την ικανοποίηση των ελληνικών αιτημάτων.

Η παρούσα ανακοίνωση φιλοδοξεί να χαρτογραφήσει τις οθωμανικές αντιδράσεις απέναντι στο κίνημα του Φιλελληνισμού. Στόχος είναι να εξεταστούν τα δίκτυα πληροφόρησης των Οθωμανών για τους εθελοντές Φιλέλληνες, οι αντιλήψεις της Πύλης για τους Ευρωπαίους εθελοντές που συνέδραμαν την ελληνική υπόθεση και η αιτιολόγηση αυτής της συμπεριφοράς. Τέλος, θα εξεταστούν οι συνέπειες που προκάλεσε το κίνημα του Φιλελληνισμού στην οθωμανική πολιτική σκέψη αναφορικά με τη χρήση της ιστορίας και του πολιτισμού στη διεθνή διπλωματική αρένα.

The outburst of the Greek Revolution constituted a major challenge for the Ottomans, since they had to suppress a “millet-wide sedition” of their subjects, who were claiming independence. The Sultan, the central state elite, and the intelligentsia tried to identify the reasons that triggered the “insurrection” of their subjects. The Ottoman administration responded to this challenge with the mobilization of its military power alongside several attempts to reincorporate the subjects back to the imperial order.

At the same time, the Greek Revolution became the main channel of transmission, through which the main ideas of the French Revolution and the Enlightenment entered the Ottoman mind and shaped decisively the imperial political thought and ideology. Through the intercepted documents of the Greek rebels, the Ottoman authorities tried to find the responses to the new challenges.

One of the major concerns of the Ottoman state elite was the repercussions of the Greek Revolution on the European Press and the expansion of the philhellenic movement. The enlargement of the philhellenic movement and the humanitarian interventions of the European Powers in favor of the Greeks caused the disapproval of the Ottoman statemen, who demanded from the ambassadors to refrain from such initiations.

This paper is an attempt to investigate the Ottoman perceptions of the philhellenic movement. We will examine the Ottoman networks of information about the European volunteers who contributed to the Greek cause, the perceptions of the Porte about the motives of these persons and the consequences of the philhellenic movement in the Ottoman political thought in regard to the role of history and civilization in modern politics.

Η συζήτηση για την Ελληνική Επανάσταση στη δημόσια σφαίρα / The discussion on the Greek Revolution in the public sphere

Από τη φιλελληνική στράτευση στην «έξοδο προς την Ανατολή»: Η σαινσιμονική οπτική για την αναγεννημένη Ελλάδα (1825-1835) / From philhellenic partisanship to the “Exit to the East”: The Saint-Simonian view of renescent Greece (1825-1835)

Γιάννης Κουμπουρλής, Ελένη Φουρνάρη, Δημήτρης Φούφουλας, Μυρτώ Λάμπρου / Ioannis Koubourlis, Eleni Fournaraki, Dimitris Foufoulas, Myrto Lamprou

Οι ιδέες του Ανρί Σαιν-Σιμόν (1760-1825) αποτέλεσαν τη βάση για να συγκροτηθεί ένα από τα σημαντικότερα ρεύματα σκέψης της νεωτερικότητας. Από το 1825, οι σαινσιμονιστές έδωσαν τις δικές τους απαντήσεις στις προκλήσεις μιας ολόκληρης εποχής που σφραγίστηκε από το τέλος της Παλινόρθωσης και την έλευση της Ιουλιανής Μοναρχίας. Η καλλιέργεια του επιστημονικού πνεύματος, η συλλογική οργάνωση της βιομηχανικής παραγωγής και, τέλος, η διάδοση μιας νεο-χριστιανικής ηθικής ήταν οι τρεις κύριοι άξονες πάνω στους οποίους κινήθηκαν οι σαινσιμονιστές για να προτείνουν λύσεις στα κοινωνικά (αναλφαβητισμός, φτώχεια, ανισότητες παντός είδους) και στα πολιτικά (οργάνωση και λειτουργία του έθνους-κράτους) προβλήματα της εποχής τους. Ένα από τα ζητήματα που προσέελκυσαν το έντονο ενδιαφέρον τους ήταν και η «ελληνική υπόθεση».

Όταν ο Σαιν-Σιμόν πέθαινε, ο Κιουταχής πολιορκούσε το Μεσολόγγι. Η Ελληνική Επανάσταση βρισκόταν σε μία πολύ κρίσιμη καμπή. Η γαλλική κοινή γνώμη κινητοποιήθηκε άμεσα, στηρίζοντας τους χριστιανούς απόγονους των αρχαίων Ελλήνων. Πρόσφατες αλλά και παλαιότερες μελέτες έχουν αναδείξει με επάρκεια το ρόλο των Γάλλων φιλελλήνων τόσο κατά τη διάρκεια της Επανάστασης όσο και κατά τη σύσταση του ελληνικού κράτους. Σε ό,τι αφορά στη φιλελληνική στάση των σαινσιμονιστών, πολλά είναι τα ερωτήματα που παραμένουν ωστόσο αναπάντητα. Προσπαθώντας να συμβάλουμε στην κάλυψη αυτού του κενού, εκκινούμε από μία βασική διαπίστωση: η συμπαράσταση των σαινσιμονιστών προς τους επαναστατημένους Έλληνες εκφράστηκε ποικιλοτρόπως, με την επίσκεψη μερικών εξ αυτών στην Ελλάδα και τη συμμετοχή τους στον Αγώνα, με τα καλέσματά τους για οικονομική ενίσχυση, την αρθρογραφία τους στα «επίσημα όργανα» του κινήματος, τον σχολιασμό καλλιτεχνικών έργων εμπνευσμένων από το 1821, την επικοινωνία τους με Έλληνες λόγιους, ακόμη και την εμπλοκή τους στην οργάνωση του νεοσύστατου ελληνικού κράτους.

Κεντρική υπόθεσή μας είναι πως στο σαινσιμονικό ενδιαφέρον για την Ελλάδα αντανακλώνται ορισμένες από τις ζυμώσεις που οδήγησαν στην αποκρυστάλλωση της ιδεολογικής ταυτότητας του εν λόγω κινήματος. Σε αυτό το πλαίσιο, η ανακοίνωσή μας θα εστιάσει αρχικά το ενδιαφέρον της στα σημεία σύγκλισης ή/και απόκλισης των σαινσιμονιστών με τους φιλελεύθερους και τους συντηρητικούς φιλέλληνες. Στόχος μας εν προκειμένω είναι να αναδείξουμε τα στοιχεία που συνθέτουν την ταυτότητα των Νεοελλήνων σύμφωνα με την αντίληψη των σαινσιμονιστών. Η εμπλοκή κάποιων από αυτούς στη συγκρότηση του ελληνικού κράτους μας επιτρέπει να ανιχνεύσουμε, σε ένα δεύτερο επίπεδο, τα κίνητρά τους, τις προσδοκίες τους και τις ενδεχόμενες διαφεύσεις τους. Επίσης, ενώ από την αρχή της δεκαετίας του 1830 οι εξελίξεις στη Γαλλία και στον ευρύτερο χώρο της Ανατολής (Αλγερία, Αίγυπτο και Οθωμανική Αυτοκρατορία) συνέβαλαν αποφασιστικά ώστε οι ιδέες των σαινσιμονιστών για την Ελλάδα να ενταχθούν ομαλά στην ευρύτερη προβληματική τους για τις σχέσεις Δύσης- Ανατολής, ένα ζήτημα που δεν έχει επαρκώς διερευνηθεί είναι το ακόλουθο: κατά πόσον Έλληνες λόγιοι που είχαν ιδέες συγγενείς προς τις σαινσιμονικές άσκησαν επιδράσεις στους Γάλλους σαινσιμονιστές που ήρθαν στην Ελλάδα, προς την κατεύθυνση ενδεχόμενης αναθεώρησης της αντίληψης των τελευταίων για τον κόσμο της Ανατολής και τους Έλληνες ειδικότερα.

Henri Saint-Simon's (1760-1825) ideas laid the foundations of one of the most significant currents of modern social thinking. Since 1825, the Saint-Simonians provided their own responses to the challenges of an entire era – an era sealed by the end of the Restoration and the rise of the July Monarchy. The cultivation of the scientific spirit, the collective organization of industrial production and, last but not least, the

dissemination of a system of neo-Christian ethics were the three main pillars on which the Saint-Simonians proposed solutions to the social (illiteracy, poverty, inequality of any kind) and the political (organization of the modern nation-state) problems of their time. One of the issues that attracted their strong interest was the “Greek case”.

At the time Saint-Simon died, Missolonghi was surrounded by Mehmed Pasha’s (Kutahi) forces. The Greek Revolution was at a critical point. French public opinion was already mobilized in support of the Christian descendants of the ancient Greeks. Recent and earlier studies have adequately highlighted the role of the French philhellenes during the Greek Revolution and the formation of the Greek state. Nevertheless, many questions remain unanswered concerning the philhellenic stance of the Saint-Simonians. Our objective is to try to fill this gap. The starting point of the paper lies on the observation that the Saint-Simonians supported rebellious Greeks in various ways: Some of them visited Greece and participated in the Greek War of Independence; many made appeals for financial support to the Greek cause or wrote articles in the “official” Saint-Simonian newspapers and magazines and also commentaries on artworks inspired by 1821; others contacted Greek scholars or even had a personal involvement in the organization of the new-born Greek state.

Our central assumption is that Saint-Simonians’ interest in Greece reflects some of the fermentations that led to the crystallization of the ideological identity of this movement of thought. To highlight the perception of the Saint-Simonians regarding the formation of the identity of modern Greeks, the paper is initially focused on the points of convergence/divergence between the Saint-Simonians and other philhellenes either of a liberal or a conservative ideological origin. The analysis proceeds by examining the motives, the expectations, and, perhaps, the denials of those Saint-Simonians that were involved in the organization of the Greek State. Not surprisingly, socio-political developments that took place in France and the wider region of the East (i.e. Algeria, Egypt, and the Ottoman Empire) during the early 1830s decisively contributed to the smooth incorporation of the Greek issue into Saint-Simonians’ general perceptual context regarding the East-West relations. Still, we need to understand whether French Saint-Simonians received some feedback from their Greek colleagues. To put it differently, did French Saint-Simonians revise their views about Greece, or more generally about the East-West relations, after they encountered Greek Scholars? Hopefully, our paper sheds some light on this last issue.

Η Ελληνική Επανάσταση στον βρετανικό τύπο: Ειδησεογραφία, φιλελληνισμός, πολιτική / The Greek War of Independence in the British press: news reports, philhellenism, politics

Ελένη Αγγελολομάτη-Τσουγκαράκη / Eleni Angelomatis-Tsougarakis

Θα επιχειρηθεί να παρουσιαστούν ορισμένα χαρακτηριστικά του βρετανικού τύπου που σχετίζονται με τον τρόπο παρουσίασης της Ελληνικής Επανάστασης και τις θέσεις που λάμβανε ως προς αυτήν.

Θα εξεταστούν μόνο οι πλέον αντιπροσωπευτικές περιπτώσεις της στάσης του ημερήσιου και εβδομαδιαίου τύπου, περιλαμβανομένου και μικρού μέρους του επαρχιακού. Επίσης, θα συζητηθούν συγκεκριμένα αντιπροσωπευτικά περιοδικά και φυλλάδια που ασχολήθηκαν με την Ελληνική Επανάσταση.

Θα αναφέρουν οι πηγές πληροφόρησης του βρετανικού τύπου, που σε κάποιο βαθμό καθόριζαν την ακρίβεια και τον ιδιαίτερο χαρακτήρα των ειδήσεων που δημοσιεύονταν. Ο τύπος σε μεγάλο βαθμό αναπαρήγαγε δημοσιεύσεις ή αναδημοσιεύσεις εφημερίδων άλλων ευρωπαϊκών χωρών, λάμβανε όμως πληροφορίες και από πηγές εντός της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, της επαναστατημένης Ελλάδας, του Ιονίου Κράτους, καθώς και από επώνυμες, ψευδώνυμες και ανώνυμες επιστολές. Ας σημειωθεί ότι ηθελπημένη ή αθέλητη παραπληροφόρηση, δεν ήταν άγνωστη. Στο περιεχόμενο των ειδήσεων θα γίνει μόνο δειγματοληπτική αναφορά, με έμφαση κυρίως σε θέματα που τύχαιναν πιο διεξοδικής παρουσίασης από τον τύπο και στα στοιχεία εκείνα που μας επιτρέπουν να αντιληφθούμε καλύτερα τον τρόπο και τα μέσα με τα οποία εξαπλώθηκε ο φιλελληνισμός στη Βρετανία.

Η ειδησεογραφία και αρθρογραφία σχετίζονταν άμεσα με τα εμπορικά και πολιτικά συμφέροντα της Βρετανίας και την πολιτική των κυβερνήσεών της προς τους εμπολέμους, αλλά εστίαζε επίσης και στο ρόλο της Ρωσίας στα γεγονότα. Τα έντυπα στα κείμενά τους συνήθως ακολουθούσαν τις θέσεις των πολιτικών παρατάξεων στις οποίες προσέκειντο, ή τις οποίες εκπροσωπούσαν, μολονότι οι πολιτικοί

συνήθως δεν ήθελαν να συνδέονται φανερά με τις εφημερίδες, στις οποίες τότε κανονικά απαγορευόταν να δημοσιεύουν τις συζητήσεις στο Κοινοβούλιο.

Οι πολιτικές αντιθέσεις εντός της Βρετανίας όξυναν και τις μεταξύ των ίδιων των εντύπων αντιπαράθεσεις σχετικά με την Ελληνική Επανάσταση αλλά και την εφαρμοζόμενη πολιτική της ουδετερότητας των Αρμοστών του Ιονίου Κράτους. Οι αντιθέσεις αυτές εκδηλώνονταν με αλληλοεκτοξευόμενες κατηγορίες και σχόλια. Αυτά εντεινόταν όσο επεκτεινόταν ο φιλελληνισμός σε ευρύτερες ομάδες πληθυσμού. Το κίνημα του φιλελληνισμού εκπροσωπείτο σοβαρά σε μερίδα του τύπου, όμως αντιμετώπιζε παράλληλα και αρκετές επικρίσεις. Οι φιλελληνικές θέσεις σε μεγάλο βαθμό προβάλλονταν από την καθημερινή εφημερίδα *Morning Chronicle*, την εβδομαδιαία *The Examiner* και τα κυκλοφορούντα φυλλάδια (pamphlets), αλλά και το πλήθος των βιβλίων που αφορούσαν την Ελληνική Επανάσταση και τις βιβλιοκρισίες τους που δημοσιεύονταν σε έγκριτα περιοδικά.

This paper attempts to introduce some of the characteristics of the manner in which the British Press presented the Greek War of Independence, along with the positions it adopted regarding it.

Here only representative examples of the attitudes of the daily and weekly press, along with a small portion of the local press, will be examined. Journals and pamphlets that dealt with the Greek War of Independence will be discussed.

Reference is made to the sources of information of the British Press, which, to a certain degree, in themselves determined the accuracy and the character of their news reports. The British newspapers often reproduced reports from other European newspapers, but also received information from sources within the Ottoman Empire, revolutionary Greece, and the Ionian State, as well as from various signed, pseudonymous, or anonymous letters. It should be noted that occasional misinformation and disinformation were not unknown. Reference is made only to representative samples of the news, with emphasis mainly on those subjects which were presented in the Press in greater detail, and those elements that allow us to better comprehend the way in which philhellenism spread in Britain.

News reporting and article-writing were directly related to British interests and the British governments' policies in regard to the warring sides, and the role of Russia in their conflict. The publications usually reflected the position of the political parties to which they each belonged, or which they represented, even though politicians themselves did not usually wish to be seen openly associated with the newspapers, which were at the time forbidden to publish parliamentary discussions.

Political conflicts within Britain served to inflame the debate between the newspapers themselves on the subjects of the Greek War of Independence but also the policy of neutrality followed by the Commissioners of the Ionian State. These debates usually took the form of the exchange of accusations and comments. They became ever more intense, as the philhellenic movement spread through broader sections of society. The philhellenic movement was represented seriously in the Press, but also faced criticism. Philhellenic positions were promoted mainly by the daily newspaper "Morning Chronicle", the weekly "The Examiner", and various pamphlets, but also a large number of books on the Greek Revolution and their respective reviews published in respected journals.

Ο ρόλος και η σημασία του φιλελληνικού λόγου στον τύπο της Ελληνικής Επανάστασης/ The philhellenic discourse in the press of the Greek Revolution: its political role and ideological importance

Βίκυ Καραφουλίδου / Vicky Karafoulidou

Οι μελετητές του εθνικιστικού φαινομένου έχουν διερευνήσει συστηματικά τον ρόλο της διανόησης και του τύπου στη διάδοση και στην εδραίωση της εθνικής ιδεολογίας. Η λογιосύνη όμως που διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο με την πένα της στην προαγωγή των νεωτερικών πολιτικών αντιλήψεων δεν είναι αποκλειστικά η ελληνόφωνη λογιосύνη. Στις εφημερίδες της Ελληνικής Επανάστασης σημαντική θέση κατέχουν αξιοπρόσεκτες παρεμβάσεις φιλελλήνων στοχαστών και αρθρογράφων προς υποστήριξη του ελληνικού απελευθερωτικού εγχειρήματος. Συχνά πρόκειται για σύντομα ενημερωτικά δελτία ή μεταφράσεις αποσπασμάτων της τρέχουσας φιλελληνικής παραγωγής, αλλά και για εμπυχωτικές επιστολές ή εκτεταμένες πραγματείες με συμβουλευτικό χαρακτήρα, ποικίλα δηλαδή κείμενα άλλοτε μικρότερου και άλλοτε μεγαλύτερου μεγέθους, που υποστηρίζουν και υπηρετούν εν τέλει έναν

μείζονος σημασίας στόχο: την εδραίωση της νεωτερικής εθνικής ιδέας και την κατίσχυση μιας σταδιακά αναδυόμενης «εθνικής κοινής γνώμης», ενός «εθνικού αναγνωστικού κοινού».

Από αυτό το πρίσμα, η παρούσα ανακοίνωση δοκιμάζει να διερευνήσει ορισμένες κρίσιμες πτυχές αυτού του ανοικτού διαλόγου που διεξάγεται μεταξύ Ελλήνων και Ευρωπαίων. Ποιά είναι η επαναστατημένη Ελλάδα που σμιλεύουν από κοινού Έλληνες και Φιλέλληνες; Ποιοί προνομιακοί ιδεολογικοί τόποι τη συνθέτουν; Πώς συνδυάζονται οι αναφορές στην αρχαιότητα και τη χριστιανική θρησκεία, με ποιους όρους νομιμοποιείται το εθνικό κίνημα των Ελλήνων; Ποια ικανοποιητικά συνεκτική ιστορική «εθνική» αφήγηση δοκιμάζει να συνδέσει το παρελθόν της οθωμανικής κατάκτησης με το ασταθές και αβέβαιο επαναστατικό παρόν; Πώς αξιοποιείται πολιτικά ο φιλελληνικός λόγος από την εγχώρια πνευματική ελίτ προκειμένου να επιτευχθεί σε συνθήκες εμπόλεμης κρίσης η –διόλου αυτονόητη– «εθνική ενότητα» και να καταστεί εφικτή η μετάβαση από τους παραδοσιακούς κώδικες σκέψης σε μια σύγχρονη πολιτική συνείδηση;

Μια τέτοια προσέγγιση, κινούμενη στο ευρύτερο πεδίο της ιστορίας των ιδεών, επιθυμεί να συμβάλει στην περαιτέρω κατανόηση του εθνικιστικού φαινομένου, αποτιμώντας το ειδικό βάρος της ευρωπαϊκής οπτικής απέναντι στην «Ελλάδα» και τους «Έλληνες» εντός μιας εξαιρετικά σύνθετης διαδικασίας καθολικού πολιτικού, πολιτισμικού και κοινωνικού μετασχηματισμού, που την δεκαετία του 1820 βρίσκεται εν πλήρει εξελίξει.

Recent bibliography on nationalism has underlined the crucial role the intellectuals and Press play in forming national identity. This is certainly the case of the newspapers that come out during the years of the Greek Revolution. In these papers, Greek speaking scholars undertake to write political articles and theoretical treatises, but they are not the only ones. Philhellenes do so, as well. Smaller or bigger philhellenic texts are translated and published in the Greek Press of the period, consulting the revolutionaries and proposing various solutions on political, social and ethical matters that arise under war circumstances. At the same time, this philhellenic literature offers its readers a much more important service: it forms, along with Greek intelligentsia, the Greek national idea, it forges “national” unity and “national” public opinion, it defines the “national” past and plans the “national” future to come.

In this historical context, the questions asked by the European writers of the time, together with the answers given, can be of great interest: Who are the “Greeks”, which is their “country”, who is their enemy, what is their “history”, and what is their “mission” to be fulfilled? What are the ties connecting them with Europe, and what is their relationship towards classical antiquity? And their Christian religion, how could it be understood in relation to their nationalistic movement?

Raising such issues from the viewpoint of the history of ideas, the present paper wishes to contribute to the further understanding of the nationalistic phenomenon: by investigating the philhellenic discourse, it attempts to assess its crucial significance in the making of the Greek nation within an extremely complex framework of political, cultural and social transformation, which seems to be in full swing during the 1820s.

Η φιλελληνική ιστοριογραφία για την Ελληνική Επανάσταση (1821-1830) / The Philhellenic historiography of the Greek War of Independence (1821-1830)

Αλεξάνδρα Σφοίνη / Alexandra Sfoini

Θα εξετασθούν οι απόπειρες των Φιλελλήνων να συγγράψουν την ιστορία της Ελληνικής Επανάστασης (κυρίως του Claude-Denis Raffenel), αλλά και άλλα ιστορικά κείμενα γραμμένα στα γαλλικά, αγγλικά και γερμανικά από Φιλέλληνες κατά τη διάρκεια του Αγώνα (E. Blaquiere, M. Raybaud, W. M. Leake, E. Münch, A. Carrel, W. de Lüdemann, J. Curtius, J. Emerson, κ.ά.), η τυπολογία και οι πηγές τους. Όλα αυτά τα κείμενα ενδιαφέρουν για τη ματιά των ξένων σε σχέση με την ελληνική ιστορία (αρχαία, βυζαντινή και νεότερη), την Ελληνική Επανάσταση, στην οποία κάποιοι από αυτούς συμμετείχαν, και τη στάση τους απέναντι σε αυτή. Από την άλλη πλευρά αναπληρώνουν το κενό μιας ολοκληρωμένης και επιστημονικότερης ιστοριογραφίας της Επανάστασης μέχρι την εμφάνιση της ιστορίας του Thomas Gordon (1832) και του George Finlay (1861), οι οποίες μεταφράστηκαν και στα ελληνικά.

Examined in this paper are the attempts by the Philhellenes to write the history of the Greek War of Independence (mainly Claude-Dénis Raffenet), as well as other historical texts written in French, English and German by Philhellenes during the Struggle (E. Blaquiére, M. Raybaud, W. M. Leake, E. Münch, A. Carrel, W. de Lüdemann, J. Curtius, J. Emerson, et al.), their typology and their sources. These texts offer a depiction of the views of foreigners in relation to Greek history (ancient, byzantine and modern), the Greek War of Independence, in which some of them participated, and their attitude towards it. On the other hand, they fill the gap of a complete and more scientific historiography of the Greek War of Independence until the appearance of the history of Thomas Gordon (1832) and George Finlay (1861), which were also translated into Greek.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ / LIST OF PARTICIPANTS

1. **Barau Denys**, Docteur en études politiques (retraité), École des hautes études en sciences sociales / Email: denys.barau@orange.fr
2. **D'Alessandri Antonio**, Αναπληρωτής Καθηγητής, Τμήμα Πολιτικών Επιστημών, Πανεπιστήμιο Roma Tre / Assistant Professor, Department of Political Sciences, Roma Tre University / Email: antonio.dalessandri@uniroma3.it
3. **Janion Ewa**, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο της Βαρσοβίας / Assistant Professor, Faculty of Artes Liberales, University of Warsaw / Email: ewajanion@al.uw.edu.pl
4. **Kalinowska Maria**, Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο της Βαρσοβίας / Professor, Faculty Artes Liberales, University of Warsaw / Email: mariakalinowska@al.uw.edu.pl
5. **Scalora Francesco**, Μεταδιδακτορικός Ερευνητής, Πανεπιστήμιο της Πάδοβας-Κέντρο Ελληνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Harvard στην Ελλάδα / Research Fellow, University of Padua-CHS in Greece, Harvard University / Email: francesco.scalora@unipd.it
6. **Αγγελομάτη-Τσουγκαράκη Ελένη / Angelomatis-Tsougarakis Eleni**, Ομότιμη Καθηγήτρια, Τμήμα Ιστορίας, Ιόνιο Πανεπιστήμιο / Professor Emerita, History Department, Ionian University / Email: eangel@ionio.gr
7. **Βόγλη Ελπίδα / Vogli Elpida**, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Τμήμα Ιστορίας και Εθνολογίας, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης / Associate Professor, Department of History and Ethnography, Democritus University of Thrace / Email: evogli@he.duth.gr
8. **Γεωργοπούλου Μαρία / Georgopoulou Maria**, Διευθύντρια της Γενναδείου Βιβλιοθήκης της Αμερικανικής Σχολής Κλασικών Σπουδών στην Αθήνα / Director of the Gennadius Library of the American School of Classical Studies at Athens / Email: mgeorgopoulou.genn@ascsa.edu.gr
9. **Γκέκας Σάκης / Gekas Sakis**, Αναπληρωτής Καθηγητής, Hellenic Heritage Foundation Έδρα Νεότερης Ελληνικής Ιστορίας, Τμήμα Ιστορίας, Πανεπιστήμιο York / Associate Professor, Hellenic Heritage Foundation Chair in Modern Greek History, Department of History, York University. / Email: agekas@yorku.ca
10. **Διάλλα Άντα / Dialla Ada**, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Τμήμα Θεωρίας και Ιστορίας της Τέχνης, Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών / Associate Professor, Department of History and Theory of Art, Athens School of Fine Arts / Email: adialla@asfa.gr
11. **Δρακοπούλου Ευγενία / Drakopoulou Eugenia**, Διευθύντρια Ερευνών, Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών/ΕΙΕ / Research Director, Institute of Historical Research/NHRF / Email: egidrak@eie.gr
12. **Καρακατσούλη Άννα / Karakatsouli Anna**, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Τμήμα Θεατρικών Σπουδών, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών / Associate Professor, Department of Theatre Studies, National and Kapodistrian University of Athens / Email: ankaraka@theatre.uoa.gr
13. **Καραφουλίδου Βίκυ / Karafoulidou Vicky**, Εργαστηριακό και διδακτικό προσωπικό (ΕΔΙΠ), Τμήμα Φιλολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης / Laboratory Teaching Staff, School of Philology, Aristotle University of Thessaloniki / Email: vkarafou@lit.auth.gr
14. **Κουμπουρλής Γιάννης / Koubourlis Ioannis**, Αναπληρωτής Καθηγητής, Τμήμα Κοινωνιολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης / Associate Professor, Department of Sociology, University of Crete / Email: koumpi@uoc.gr
15. **Κούρια Αφροδίτη / Kouria Aphrodite**, Ιστορικός Τέχνης, Δρ.-Ανεξάρτητη Επιμελήτρια Εκθέσεων / Art Historian, Dr.-Independent Curator / Email: akouria@otenet.gr

16. **Κουτσογιάννης Θεόδωρος / Koutsogiannis Thodoris**, Ιστορικός Τέχνης, Δρ.-Συλλογή Έργων Τέχνης της Βουλής των Ελλήνων / Art Historian, Dr.- Hellenic Parliament Art Collection / Email: th.koutsogiannis@parliament.gr
17. **Λάμπρου Μυρτώ / Lamprou Myrto**, Μεταδιδακτορική Ερευνήτρια, Τμήμα Κοινωνιολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης / Postdoctoral Researcher, Department of Sociology, University of Crete / Email: myrtolab@yahoo.gr
18. **Λάππας Κώστας / Lappas Kostas**, π. Διευθυντής ΚΕΜΝΕ Ακαδημίας Αθηνών / former Director of the Research Centre for Medieval and Modern Hellenism, Academy of Athens / Email: conlappas@gmail.com
19. **Λιάκος Αντώνης / Liakos Antonis**, Ομότιμος Καθηγητής, Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών / Emeritus Professor, Department of History and Archaeology, National and Kapodistrian University of Athens / Email: antoliakos@gmail.com
20. **Λούβη Λίνα / Louvi Lina**, Καθηγήτρια, Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών / Professor, Department of Political Science and History, Panteion University of Social and Political Sciences / Email: llouvi@otenet.gr
21. **Λούκος Χρήστος / Loukos Christos**, Ομότιμος Καθηγητής, Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Πανεπιστημίου Κρήτης / Emeritus Professor, Department of History and Archaeology, University of Crete / Email: loukos@uoc.gr
22. **Λυμπεράτος Ανδρέας / Lyberatos Andreas**, Επίκουρος Καθηγητής, Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών / Assistant Professor, Department of Political Science and History, Panteion University of Social and Political Sciences / Email: lyberatos@gmail.com
23. **Μαντούβαλος Ίκαρος / Mantouvalos Ikaros**, Επίκουρος Καθηγητής, Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης στην Προσχολική Ηλικία, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης / Assistant Professor, Department of Education Sciences in Early Childhood, Democritus University of Thrace / Email: imantoun@psed.duth.gr
24. **Ματθαίου Σοφία / Matthaiou Sophia**, Κύρια Ερευνήτρια, Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών/ΕΙΕ / Senior Researcher, Institute of Historical Research/NHRF / Email: sofmat@eie.gr
25. **Μιχαηλίδης Ιάκωβος / Michailidis Iakovos**, Καθηγητής, Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης / Professor, School of History and Archaeology, Aristotle University of Thessaloniki / Email: iakovos@hist.auth.gr
26. **Μοίρας Λεωνίδας / Moiras Leonidas**, Διδάσκων Οθωμανικής Ιστορίας, Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών / Teaching Fellow in Ottoman History, Department of History and Archaeology, National and Kapodistrian University of Athens / Email: leomoiras@arch.uoa.gr
27. **Μουταφίδου Αριάδνη / Moutafidou Ariadni**, Συνεργαζόμενο Εκπαιδευτικό Προσωπικό, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο / Adjunct Academic Staff, Hellenic Open University / Email: ariadnimoutafidou@hotmail.com
28. **Μπιντούδης Χρήστος / Bintoudis Christos**, Αναπληρωτής Καθηγητής, Τμήμα Ευρωπαϊκών, Αμερικανικών και Διαπολιτισμικών Σπουδών Πανεπιστήμιο Ρώμης Sapienza / Associate Professor, Department of European, American and Intercultural Studies of Sapienza University of Rome / Email: mpintoudis@gmail.com
29. **Παγκράτης Γεράσιμος/Pagratis Gerassimos**, Καθηγητής, Τμήμα Ιταλικής Γλώσσας και Φιλολογίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών / Professor, Faculty of Italian Language and Literature, National and Kapodistrian University of Athens / Email: gpagratis@isll.uoa.gr

30. **Παναγιωτόπουλος Βασίλης / Panagiotopoulos Vassilis**, Ομότιμος Διευθυντής Ερευνών, Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών/ΕΙΕ / Research Director Emeritus, Institute of Historical Research/NHRF
31. **Πλεμμένος Ιωάννης / Plemmenos John**, Ερευνητής, Κέντρον Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας, Ακαδημία Αθηνών/ Research Fellow, Hellenic Folklore Research Centre, Academy of Athens / Email: jplemmenos@academyofathens.gr
32. **Ροτζόκος Νίκος / Rotzokos Nikos**, Επίκουρος Καθηγητής, Τμήμα Πολιτικών Επιστημών, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης / Assistant Professor, School of Political Sciences, Aristotle University of Thessaloniki / Email: rotzokos@hotmail.com
33. **Σαραφιανός Άρης / Sarafianos Aris**, Επίκουρος Καθηγητής, Τμήμα Ιστορίας & Αρχαιολογίας, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων / Assistant Professor, Department of History & Archaeology, University of Ioannina / Email: asarafia@uoi.gr
34. **Σφοίνη Αλεξάνδρα / Sfoini Alexandra**, Κύρια Ερευνήτρια, Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών/ΕΙΕ / Senior Researcher, Institute of Historical Research/NHRF / Email: alexsfin@eie.gr
35. **Τζάκης Διονύσης / Tzakis Dionisis**, Επίκουρος Καθηγητής, Τμήμα Ιστορίας, Ιόνιο Πανεπιστήμιο / Assistant Professor, History Department, Ionian University / Email: dtz25669@gmail.com
36. **Τζεδόπουλος Γιώργος / Tzedopoulos Yorgos**, Επιστημονικός συνεργάτης του Κέντρου Ερεύνης της Ιστορίας του Νεωτέρου Ελληνισμού, Ακαδημία Αθηνών / Research Associate at the Modern Greek History Research Centre, Academy of Athens / Email: tzedoy@gmail.com
37. **Τζουρμανά Γιάννα / Tzourmana Yanna**, Συνεργαζόμενο Εκπαιδευτικό Προσωπικό, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο / Adjunct Academic Staff, Hellenic Open University / Email: tzourmana@gmail.com
38. **Τόλιας Γιώργος / Toliás George**, Διευθυντής Ερευνών, Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών/ΕΙΕ / Research Director, Institute of Historical Research/NHRF / Email: gtoliás@eie.gr
39. **Φουρναράκη Ελένη / Fournaraki Eleni**, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Τμήμα Κοινωνιολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης / Associate Professor, Department of Sociology, University of Crete / Email: elfou@uoc.gr
40. **Φούφουλας Δημήτρης / Foufoulas Dimitris**, Ακαδημαϊκός Υπότροφος, Τμήμα Κοινωνιολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης / Postdoctoral Researcher, Department of Sociology, University of Crete / Email: dfoufoulas@hotmail.com
41. **Χατζιωάννου Μαρία Χριστίνα / Chatziioannou Maria Christina**, Διευθύντρια Ινστιτούτου Ιστορικών Ερευνών/ΕΙΕ / Director of Institute of Historical Research/NHRF / Email: marstina@eie.gr
42. **Χρυσανθόπουλος Χρήστος / Chrysanthopoulos Christos**, Υποψήφιος Διδάκτορας, τμήμα Ιστορίας-Αρχαιολογίας, Πανεπιστήμιο Πατρών-Συνεργάτης Ινστιτούτου Ιστορικών Ερευνών/ΕΙΕ / PhD Candidate, Department of History-Archaeology, University of Patras-Research Fellow, Institute of Historical Research/NHRF / Email: cchrysan@eie.gr

Εικόνες: Stéphan Adler, *Les heures du philhellénisme: les pendules philhelléniques françaises*, Αθήνα: Ολκός, 2018.